

MOKOMOJI MEDŽIAGA

Idėjos ugdymui:

kaip atskleisti nacionalinio saugumo
ir krašto gynybos temas

Įvairių dalykų mokytojams dirbantiems
pagal pasirenkamąją programą
„Nacionalinis saugumas ir krašto gynyba“

MOKOMOJI MEDŽIAGA

Idėjos ugdymui:

kaip atskleisti nacionalinio saugumo ir krašto gynybos temas

(Įvairių dalykų mokytojams dirbantiems
pagal pasirenkamąją programą
„Nacionalinis saugumas ir krašto gynyba“)

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama
Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos
Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

ISBN 978-609-96120-7-2

© Nacionalinė švietimo agentūra, 2019

Turinys

Įvadas	4
1. Nacionalinio saugumo samprata (Aušra Stonytė-Margienė)	6
2. Nacionalinio saugumo samprata istoriniame kontekste (Edgaras Gabrielaitis)	9
3. Vidinės ir išorinės grėsmės nacionaliniam saugumui (Aušra Stonytė-Margienė)	11
4. Gynybos politikos principai (Vaidas Mockevičius)	14
5. Institucijos, užtikrinančios nacionalinį saugumą Lietuvoje (Vaidas Mockevičius)	17
6. NATO ir Lietuva (Edgaras Gabrielaitis)	21
7. Rusijos santykiai su kaimynais. Santykių pavyzdžiai (Jūratė Litvinaitė)	24
8. Karo prievolės atlikimo būdai Lietuvos Respublikoje (Vaidas Mockevičius)	27
9. Kariuomenės struktūra ir funkcijos karo ir taikos metu (Inga Peslekaitė)	30
10. Lietuvos šaulių sąjunga (Inga Peslekaitė)	33
11. Lietuvos kariuomenės ginkluotė ir technika (Albertas Daugirdas, Inga Peslekaitė)	40
12. Ginkluotės rūšys (Salomėja Bitlieriūtė)	44
13. Pilietinis pasipriešinimas (Inga Peslekaitė)	47
14. Propaganda (Aušra Stonytė-Margienė)	58
15. Kibernetinis saugumas (Edgaras Gabrielaitis)	62
16. Gyventojų pasirengimas dienai „X“ (Toma Grabauskaitė)	65
17. Gyventojų perspėjimas ir informavimas ekstremaliųjų situacijų metu (Toma Grabauskaitė)	69
18. Pasirengimas teikti pirmąją pagalbą sušalusiam arba perkaitusiam asmeniui (Toma Grabauskaitė)	73

Įvadas

Mokomoji medžiaga „Idėjos ugdymui: kaip atskleisti nacionalinio saugumo ir krašto gynybos temas“ parengta siekiant padėti įvairių dalykų mokytojams, dirbantiems pagrindinio ir vidurinio ugdymo klasėse, įgyvendinti pasirenkamąją Nacionalinio saugumo ir krašto gynybos programą (toliau – Programa), patvirtintą Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2017 m. lapkričio 28 d. Šios programos paskirtis – prisidėti prie Lietuvos nacionalinio saugumo stiprinimo, skatinant mokinius domėtis saugumo ir krašto gynybos problemomis bei suteikti mokiniams daugiau pilietinės galios.

Tai jau antrasis leidinys mokytojams aktualiomis šiuolaikinėmis temomis. 2018 m. Ugdymo plėtotės centras parengė pirmąjį leidinį „Idėjos ugdymui: kaip atskleisti medijų raštingumo ir nacionalinio saugumo temas“, kuriame pradinio ir pagrindinio ugdymo mokytojai ras net 20 įvairių mokomųjų veiklų šia tema. Plačiau apie leidinį galima sužinoti Mokytojo TV laidoje „Kaip ugdyti medijų raštingumą ir stiprinti nacionalinį saugumą“.

Naujai parengtą mokomąją medžiagą „Idėjos ugdymui: kaip atskleisti nacionalinio saugumo ir krašto gynybos temas“ sudaro Lietuvos mokytojų parengti veiklų aprašymai pagal Programoje nurodytas temas. Dalis mokomųjų veiklų skirta pagrindinės mokyklos I–II (9–10) klasėms su siūlomomis galimybėmis integruoti tas veiklas į artimus dalykus, kita dalis veiklų skirta pasirenkamajam dalykui III–IV gimnazijos (11–12) klasėse. Šį leidinį sudaro aštuoniolika veiklų, kurios gali būti įgyvendinamos per vieną ar kelias pamokas. Programoje yra apibrėžta, jog ji turi būti įgyvendinta per mokslo metus jai skiriant iki 36-ių pamokų, be to, akcentuojama, kad dalis užduočių turi būti įgyvendinamos per praktines veiklas, bendradarbiaujant su Lietuvos šaulių sąjunga, Lietuvos kariuomenės vienetais. Todėl šioje medžiagoje mokytojui palikta erdvė ir popamokinėms veikloms, kurios motyvuotų mokinius ir ugdytų nacionalinio saugumo ir šalies gynybos praktinius gebėjimus.

Mokomųjų veiklų autoriai – mokytojai, nuolat tobulinantys savo kompetencijas nacionalinio saugumo ir šalies gynybos srityse, dalyvaujantys įvairiuose mokymuose ir dirbantys pagal Programą. Juos konsultavo Albertas Daugirdas, Mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo departamento prie Krašto apsaugos ministerijos, Pilietinio pasipriešinimo skyriaus patarėjas, Jūratė Litvinaitė, Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto Sociologijos ir socialinio darbo instituto doktorantė, Vilniaus „Ozo“ gimnazijos istorijos mokytoja-ekspertė, ir Salomėja Bitlieriūtė, Nacionalinės švietimo agentūros metodininkė.

Linkime sėkmės naudojant parengtą mokomąją medžiagą, įgyvendinant Nacionalinio saugumo ir krašto gynybos pasirenkamąją programą.

Salomėja Bitlieriūtė
Nacionalinė Švietimo agentūra

Nacionalinio saugumo samprata

Mokomosios medžiagos autorė. Aušra Stonytė-Margienė, pilietiškumo pagrindai, pasirenkamasis dalykas „Teisė ir šalies saugumas“, Šiaulių Stasio Šalkauskio gimnazija.

Tikslas ir uždaviniai. Apibūdinti nacionalinio saugumo esmę ir atskleisti teisinius nacionalinio saugumo pagrindus.

Pamokos idėja. Kaip teigiama Lietuvos Respublikos Nacionalinio saugumo strategijoje, nacionalinis saugumas – valstybės klestėjimo pagrindas. Tik saugioje aplinkoje įmanoma užtikrinti brandžios demokratinės konstitucinės santvarkos funkcionavimą, tvarų ekonomikos augimą, žmogaus teisių ir laisvių apsaugą, pilietinės visuomenės gyvybingumą. Todėl nenuostabu, kad šiuo permainingų, o kartais net destruktivių, santykių laikotarpiu valstybės, o kartu ir visų mūsų saugumas, tampa vis labiau aktualus. Ieškodami atsakymų į klausimus, kaip to pasiekti, kas už tai turėtų būti atsakingas, atsisukame veidu į save pačius kaip piliečius, kurie Konstitucijos suteikta jiems galia turi teisę priešintis bet kam, kas prievarta kėsina į Lietuvos valstybės nepriklausomybę, teritorijos vientisumą, konstitucinę santvarką. Tačiau teisės turėjimas kartu reiškia ir didesnę atsakomybę suprasti, kas yra nacionalinis saugumas, kokia jo reikšmė mums, ir imtis konkrečių šalies saugumą užtikrinančių veiksmų.

Veiklų santrauka lentelėje.

Dalykas ir tema	Veiklos formos	Trukmė	Klasė
Pilietiškumo pagrindai. Nacionalinis saugumas – nepriklausomybės garantas. Nacionalinis saugumas ir krašto gynyba	Diskusija, šaltinių analizė, darbas grupėse, Kavinės metodas, „Minčių žemėlapis“, įsivertinimo metodai.	2–3 pamokos.	10–11 (II–III gimnazijos) klasė.

Ištekliai. Kompiuteris su interneto prieiga ir multimedija; Lietuvos Respublikos Konstitucija (1992 m.); Lietuvos Respublikos Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas (prieiga per internetą: <https://bit.ly/2E4mJFP>); Nacionalinio saugumo strategija (prieiga per internetą: <https://bit.ly/2YvwwKg>); skaitmeninių mokymo priemonių erdvės „Ugdymo sodas“ (toliau – „Ugdymo sodas“) skyrius „Nacionalinis saugumas“ (prieiga per internetą: <https://bit.ly/38fxEtN>).

Veiklos.

1 veikla (15 min.). Leisti mokiniams suprasti, kiek svarbus žmogui saugumo poreikis. Šiai užduočiai atlikti naudojama Abrahamo Haroldo Maslow poreikių piramidė. Mokinių paprašoma surašyti savo poreikius, kuriuos vėliau rodyklėmis jie priskiria tam tikrai poreikių grupei pagal A. Maslow poreikių piramidę. A. Maslow pagrindinis poreikių įgyvendinimo principas – jei nepatenkinti savo fiziologinių ir saugumo poreikių, negali patenkinti ir kitų (meilės ir prisirišimo, pagarbos ir kt.). Išvada: saugumo poreikiai yra pamatiniai.

2 veikla (30 min.). Apibrėžiama nacionalinio saugumo sąvoka, taikant „Minčių žemėlapis“ metodą. Mokiniai dirba grupėmis, kurių viena, naudodamasi Nacionalinio saugumo strategija, apibūdina sąvoką *nacionalinis saugumas*, kita grupė apibūdina tą pačią sąvoką, remdamasi Lietuvos Respublikos Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymu. Atlikę paskirtą užduotį, dalis vienos grupės narių susikeičia su kitos grupės nariais, kad grupėje būtų abu minėtus dokumentus skaičiusių mokinių. Naujai sudarytos grupės papildo sąvokos apibūdinimą, remdamasi abiem minėtais dokumentais. Gautas rezultatas garsiai pristatomas kitiems.

3 veikla (25 min.). Asmeninio ir nacionalinio saugumo sąsajos. *1 užduoties variantas.* Mokinių paprašoma, remiantis Lietuvos Respublikos Konstitucijos (1992 m.) I–IV, XIII skirsniais, įvardyti sąlygas asmeniniam ir nacionaliniam saugumui užtikrinti. Norėdami įvardyti sąsajas, mokiniai turi atsakyti į klausimą, kaip asmeninis saugumas konkrečiu atveju susijęs su nacionaliniu saugumu. *2 variantas.* Mokiniai dirba grupėmis, kurių viena įvardija sąlygas asmeniniam, o kita – nacionaliniam saugumui užtikrinti. Vėliau abi grupės diskutuodamos kartu ieško sąsajų.

Asmeninis saugumas	Asmeninio ir nacionalinio saugumo sąsajos	Nacionalinis saugumas
...	...	...

4 veikla. (40 min.). Aptariami nacionalinio saugumo objektai, taikant Kavinės metodą. Prie kiekvieno staliuko aptariamas vis kitas nacionalinio saugumo objektas, naudojantis Lietuvos Respublikos Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymu. Mokinių prašoma atsakyti į klausimą, kaip turėtų būti ginami ar saugomi nacionalinio saugumo objektai.

Įsivertinimas. 1 variantas. Darbą grupėse galima vertinti pagal „pyrago padalijimo“ principą. Mokiniai pirmiausiai nusibraižo apskritimą, kurį vėliau padalija į skirtingas ar lygias dalis priklausomai nuo grupės narių indėlio į gautą bendrą rezultatą. Konkretus apskritimo padalijimas argumentuotai paaiškinamas savo grupės nariams.

2 variantas. Veiklą pamokoje (-se) kiekvienas mokinys gali įsivertinti taikydamas „Nebaigtų sakinių“ metodą: pamokoje sužinojau...; mano požiūris į tai pasikeitė, nes...; dabar aš manau, kad...; daugiau norėčiau sužinoti apie ...

Nacionalinio saugumo samprata istoriniame kontekste

Mokomosios medžiagos autorius. Edgaras Gabrielaitis, Kauno r. Domeikavos gimnazijos istorijos mokytojas.

Tikslas ir uždaviniai. Lyginant skirtingų istorinių laikotarpių šaltinius, atskleisti nacionalinio saugumo sampratos kaitą; gilinti nacionalinio saugumo reikšmės ir aktualumo suvokimą, grindžiant jį istoriniais pavyzdžiais.

Pamokos idėja. Lietuvos nacionalinį saugumą užtikrina valstybė ir jos piliečiai. Kiekvieno Lietuvos Respublikos piliečio pareiga – ginti savo tėvynę. Tik sutelktomis valstybės ir piliečių pastangomis galėsime plėtoti demokratiją, atgrasyti imperinių kėslų turinčius kaimynus, ginti Lietuvos nepriklausomybę ir teritorinį vientisumą, konstitucinę santvarką. Grėsmių nacionaliniam saugumui kyla dėl vidinių ir išorinių veiksnių, geopolitinės aplinkos. Tai nieko nestebina, nes įvairiais istorijos laikotarpiais Lietuva ne vieną kartą susidūrė su kaimyninių šalių agresija. Ar išmokome istorijos pamokas? Nagrinėdami praeities nacionalinio saugumo sampratas, lygindami jas su dabartinėmis nacionalinio saugumo sampratomis, mokiniai ims suvokti nuosekliai valstybės piliečių pastangas ginti savo valstybę.

Veiklų santrauka lentelėje.

Dalykas ir tema	Veiklos formos	Trukmė	Klasė
Nacionalinis saugumas ir krašto gynyba. Nacionalinio saugumo samprata istoriniame kontekste.	Šaltinių analizė, palyginimas, išvadų pristatymas, įsivertinimas.	1 pamoka.	10–11 (II–III gimnazijos) klasė.

Ištekliai. Kompiuteris su interneto prieiga, multimedija; Lietuvos Respublikos Konstitucija (1992 m.); Lietuvos Respublikos Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas; Nacionalinio saugumo strategija; Lietuvos Statutai; Gegužės 3-iosios Konstitucija; 1922 m. ir 1938 m. Lietuvos Respublikos Konstitucijos; Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio Tarybos 1949 02 16 deklaracija; kiti dokumentai ir teisės aktai.

Veiklos.

1 veikla (10 min.). Pamokos pradžioje mokytojas paprašo mokinių paaiškinti, kaip jie supranta nacionalinį saugumą (praeitas pamokos medžiaga).

2 veikla (20 min.). Mokiniai suskirstomi į grupes po 4–6 mokinius. Mokinių grupės nagrinėja skirtingų laikotarpių nacionalinio saugumo sampratą ir jas palygina. Kiekviena grupė užpildo lentelę ir padaro išvadą:

I gr. nagrinėja XVI –XVIII a. nacionalinio saugumo sampratą.

II gr. nagrinėja Tarpukario Lietuvos nacionalinio saugumo sampratą.

III gr. nagrinėja Partizaninio karo laikotarpio nacionalinio saugumo sampratą.

IV gr. nagrinėja atkurtos Nepriklausomos Lietuvos valstybės nacionalinio saugumo sampratą.

Lentelės pavyzdys:

	Ankstesnė nacionalinio saugumo samprata	Dabartinė nacionalinio saugumo samprata
Skirtumai		
Panašumai		

Išvada:

1. Skirtumai .....

2. Panašumai .....

3 veikla (10 min.). Kiekviena grupė savo darbo rezultatus pristato klasės draugams. Pavyzdžiui, pirmos grupės atstovas prieina prie kabinete esančio kompiuterio ir užpildo ten esančios lentelės eilutę – įrašo po vieną panašumą ir skirtumą, kurį laiko svarbiausiu. Kitų grupių atstovai įrašo tai, kas nesikartoja. Lentelė parodoma ekrane, mokytojas paprašo kiekvienos grupės savo teiginius pagrįsti trumpa citata iš šaltinių (kuriuos jie nagrinėjo ir kurių turinys jiems padėjo suformuluoti tokią išvadą, kurią jie pateikė bendroje lentelėje). Jeigu grupės mokiniai nesugeba savo pasirinkimo pagrįsti šaltinių teiginiais, galima diskutuoti ir ištaisyti klaidingas išvadas.

4 veikla (5 min.). Įsivertinimas. Įsivertindami mokiniai atsako į klausimą: kuo svarbios istorinės pamokos saugant savo šalies nepriklausomybę, teritorinį vientisumą ir demokratiją?

Vidinės ir išorinės grėsmės nacionaliniam saugumui

Mokomosios medžiagos autorius. Aušra Stonytė-Margienė, pilietiškumo pagrindai, pasirenkamasis dalykas „Teisė ir šalies saugumas“, Šiaulių Stasio Šalkauskio gimnazija.

Tikslas ir uždaviniai. Gebėti analizuoti grėsmes, pavojus ir rizikos veiksnius šalies saugumui.

Pamokos idėja. Šiandien galime džiaugtis, kad esame laisva demokratinė valstybė, kurioje rūpinamasi piliečių teisėmis ir laisvėmis, siekiama bendros gerovės, tačiau pastarieji įvykiai, pvz., politinė krizė Ukrainoje 2013–2014 m., Rusijos ambicijos globalioje politikos erdvėje, separatistiniai karai ir konfliktai visame pasaulyje, ragina suklusti ir suprasti, kad, atrodytų, nepajudinami dalykai, kartais gali tapti labai trapūs. Ir niekas kitas, o tik mes patys galime ir turime saugoti save ir savo valstybę suprasdami, kas ir kaip šiandien kelia mums pavojų. Todėl šiose pamokose yra gilinamasi į vidines ir išorines grėsmes mums ir mūsų šaliai.

Veiklų santrauka lentelėje.

Dalykas ir tema	Veiklos formos	Trukmė	Klasė
Integracija Pilietiškumo pagrindai. Vidaus ir išorės pavojai demokratinėi valstybei. Istorija. Svarbiausios šiandienos Europos ir pasaulio gyventojų problemos. Nacionalinis saugumas ir krašto gynyba.	Diskusija, šaltinių analizė, darbas grupėse, „Minčių lietus“, koliažo kūrimas, įsivertinimo metodai.	2 pamokos.	10–11 (II–III gimnazijos) klasė.

Ištekliai. Kompiuteris su interneto prieiga ir multimedija; Nacionalinio saugumo strategija (prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/3e321442997a11e9aab6d8dd69c6da66>); Lietuvos Respublikos karinė stra-

tegija (prieiga per internetą: <https://kam.lt/download/53121/karine-strategija-lt-kkc-2016.pdf>; Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas, 2019 m. (prieiga per internetą: <https://www.vsd.lt/wp-content/uploads/2019/02/2019-Gresmes-internetui-LT.pdf>); „2019-02-05 Spaudos konf., VSD ir AOTD grėsmių nac. saugumui vertinimui pristatyti (prieiga per internetą: <https://www.youtube.com/watch?v=qeL1HLINjmU>); „Ugdymo sodo“ skyrius „Nacionalinis saugumas“ (prieiga per internetą: <https://duomenys.ugdome.lt/?/mm/dry/med=126>).

Pastaba. Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas atliekamas kasmet kovo mėnesį, todėl reikėtų naudotis atnaujintais duomenimis ir veiklą organizuoti panašiu laikotarpiu.

Veiklos.

1 veikla (5–7 min.). „Minčių lietus“, skirtas išsiaiškinti, kokias grėsmes šalies nacionaliniam saugumui geba įvardyti patys mokiniai. Pasiūlymai užrašomi ant lentos. Taip pat išsiaiškinama, kuo remiantis mokiniai įvardija tokias grėsmes.

2 veikla (35–40 min.). Darbas grupėse, siekiant išsiaiškinti ir pavyzdžiais pagrįsti esamas ir galimas išorines grėsmes šalies nacionaliniam saugumui.

1 *variantas*. Mokytojas mokinių grupei pateikia užduoties lapą, kuriame nurodyta viena Lietuvos Respublikos karinės strategijos III skyriuje aprašytų grėsmės šalies saugumui rūšių ir Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas. Mokiniai užduoties lape, remdamiesi Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimu, turi pateikti grėsmės rūšį atitinkančių pavyzdžių. Atlikta užduotis pristatoma klasei.

2 *variantas*. Mokytojas mokiniams pateikia užduoties lapą su visomis grėsmės šalies saugumui rūšimis pagal Lietuvos Respublikos karinę strategiją, o mokiniai pavyzdžius kiekvienai rūšiai nurodo klausydami vaizdo pranešimą „2019-02-05 Spaudos konf., VSD ir AOTD grėsmių nac. saugumui vertinimui pristatyti (prieiga per internetą: <https://www.youtube.com/watch?v=qeL1HLINjmU>). Atliktas darbas aptariamas klasėje.

3 veikla (40–45 min.). Vidinės grėsmės (*Pastaba*. Mokiniai į pamoką atina jau atlikę namų darbus pagal mokytojo pateiktas rekomendacijas, t. y. susipažinę su esama situacija Lietuvoje pagal jiems skirtas temas, remiantis Nacionalinio saugumo strategijoje pateiktomis vidinėmis grėsmėmis šalies saugumui (III skyriaus 14.10-14.15 punktai)). Pamokoje mokiniai dirba grupėse su iš anksto namuose pasirinkta tema ar galima grėsme. Mokiniai pamokoje kuria koliažus, kuriais siekiama detaliau paaiškinti pačią grėsmę ir su ja susijusias problemas bei

ieškoma atsakymo į klausimą, kaip būtų galima šią grėsmę mūsų šalyje sumažinti. Atlikti darbai pristatomi klasėje.

Pasiūlymas. Mokiniai namų darbus atlieka, t. y. susipažįsta su jiems priskirtomis temomis ar grėsmėmis, naudodamiesi oficialiomis svetainėmis internete: <https://duomenys.ugdome.lt/?/mm/dry/med=126,lrs.lt,lrv.lt,sts.lt,prokuraturos.lt,civsauga.lt,essc.sam.lt,lrt.lt> ir pan. Be to, jei norisi ir yra tokia galimybė, į pamokas visada galima pasikviesti STT pareigūnų, prokurorų ir t. t., kurie galimas ir (ar) esamas grėsmes pateiks dar įdomiau ir su pavyzdžiais. Taip pat galima suderinti apsilankymus atitinkamose institucijose.

4 veikla. Įsivertinimas.

1 *variantas*. Darbą grupėse galima vertinti pagal „pyrago padalijimo“ principą. Mokiniai pirmiausiai nusibraižo apskritimą, kurį vėliau padalija į skirtingas ar lygias dalis priklausomai nuo grupės narių indėlio į gautą bendrą rezultatą. Konkretus apskritimo padalijimas argumentuotai paaiškinamas savo grupės nariams.

2 *variantas*. Veiklą pamokoje (-se) kiekvienas mokinys gali įsivertinti taikydamas „Nebaigtų sakinių“ metodą: pamokoje sužinojau...; mano požiūris į tai pasikeitė, nes...; dabar aš manau, kad...; daugiau norėčiau sužinoti apie... .

3 *variantas*. Pildoma 3 dalių lentelė „Žinau, sužinojau, noriu sužinoti“. Pirmą lentelės dalį pildoma dar pamokos pradžioje, o likusios dvi – pamokos (-ų) pabaigoje.

4 *variantas*. Pamokos (-ų) pabaigoje duodama atsakyti į klausimus: 3 svarbūs dalykai, kuriuos aš išmokau ar supratau pamokoje (-se); 2 dalykai, į kuriuos aš dar turėčiau pasigilinti; 1 dalykas, kurio nesupratau pamokoje (-se) arba turiu klausimą.

Gynybos politikos principai

Mokomosios medžiagos autorius. Vaidas Mockevičius, istorijos mokytojas, Vilniaus „Laisvės“ gimnazija.

Tikslas ir uždaviniai. Gilinti suvokimą apie Lietuvos Respublikos gynybos politikos principus.

Pamokos idėja. Lietuvos gynybos politika yra sudėtinė nacionalinio saugumo politikos dalis, kurios tikslas – plėtoti (formuoti) Lietuvai palankią tarptautinę saugumo aplinką, prisidedant prie tarptautinio stabilumo ir taikos, ir sukurti tokį valstybės gynybinį pajėgumą, kuris užtikrintų tiek atgrasymą nuo ginkluoto užpuolimo, tiek ir patikimą gynybą ginkluotos agresijos atveju.

Pamokos metu mokiniai atsakydami į pateiktus klausimus ir diskutuodami suformuluos svarbiausius Lietuvos gynybos politikos principus.

Veiklų santrauka lentelėje.

Dalykas ir tema	Veiklos formos	Trukmė	Klasė
Nacionalinis saugumas. Gynybos politikos principai. Nacionalinis saugumas ir krašto gynyba.	Grupinis darbas, diskusija, paskaita.	1 pamoka.	11 (III gimnazijos) klasė.

Ištekliai. Teiginių sąrašas, lapai su užrašytais teiginiais arba pateiktys, parengtos rodyti projektoriumi; „Ugdymo sodas“ skyrius „Nacionalinis saugumas“ (prieiga per internetą: <http://bit.ly/2YoJL3u>); Lietuvos Respublikos karinė strategija (prieiga per internetą: <http://bit.ly/34QrKxm>).

Veiklos.

1 veikla (5 min.). Prieš pradėdant pamoką teiginiai užrašomi ant lapų (lentos) arba pasirengiama projektoriumi rodyti skaidres. Pristatoma pamokos tema, tikslas, veiklos forma. Susitariama, kad viena klasės pusė reiškia „taip“, o kita –

„ne“. Skaitoma (demonstruojama projektoriumi) po vieną teiginį (žr. Priedą Nr. 1), o su juo sutinkantys dalyviai eina į „taip“ reiškiančią pusę, nesutinkantys – į „ne“ reiškiančią pusę.

2 veikla (20 min.). Kiekvienos pusės atstovai išsako savo argumentus. Kad diskusija būtų dinamiškesnė, priešingų pozicijų atstovai pasisako paeiliui. Tiems, kuriuos įtikino oponentų argumentai, leidžiama pakeisti pasirinktą poziciją. Padiskutavus 5–8 minutes padaroma išvada, pakomentuojama ir užrašoma lentoje ir pereinama prie kito teiginio. Procesas tęsiamas, kol aptariami visi teiginiai.

3 veikla (15 min.). Remiantis išvadomis, užrašytomis lentoje, mokiniai, padedami mokytojo, formuluoja Lietuvos Respublikos gynybos politikos principus

4 veikla (5 min.). Pamokos įtvirtinimui mokytojas parodo ekrane gynybos politikos principus (žr. Priedą Nr. 2) ir pasiūlo mokiniams palyginti, ar jų formuluotės atitinka oficialius dokumentus, kuo jų formuluotės „perteklinės“ ar neišsamios.

Priedai.

1. Teiginių pavyzdžiai:

- Nesipriešinti Sovietų sąjungos ultimatumui nusprendę 1940 m. birželio 15 d. nepriklausomos Lietuvos Ministrų Tarybos posėdžio dalyviai pasielgė teisingai.
- Lietuva, jei ji bus užpulta, bus ginama likusių NATO valstybių karinėmis pajėgomis.
- Lietuva neturėtų siųsti savo karių, rizikuodama jų sveikata ir gyvybe, į tarptautines, NATO vykdomas, karines misijas.
- Lietuvos valstybė, įsigydama šarvuočių ir karinių sraigtasparnių, priima neteisingą sprendimą, geriau tas lėšas išleisti švietimui ar skurdo mažinimui.

2. Gynybos politikos principai:

- Lietuvos gynyba yra visuotinė ir besąlyginė. Gynybos visuotinumas reiškia, kad Lietuvą ginklu gins šalies ir NATO sąjungininkų ginkluotosios pajėgos, kad gynybai bus panaudoti visi valstybės ištekliai, o kiekvienas pilietis ir tauta priešinsis tarptautinės teisės leidžiamais būdais. Lietuvos gynyba nėra saistoma jokių sąlygų ir niekas negali varžyti tautos ir kiekvieno piliečio teisės priešintis agresoriui, okupantui ir bet kam, kas prievarta kėsina

į Lietuvos valstybės nepriklausomybę, teritorijos vientisumą ir konstitucinę santvarką.

- Lietuvos saugumas yra grindžiamas savarankiška ir kolektyvine gynyba. Lietuva privalo plėtoti karinius pajėgumus savarankiškai krašto gynybai ir bendriems kolektyvinės gynybos veiksams su NATO sąjungininkais ginant Lietuvą ir bet kurią kitą NATO valstybę. Kartu narystė NATO garantuoja, kad Lietuva, jei ji bus užpulta, bus ginama likusių NATO valstybių karinėmis pajėgomis.
- NATO narių saugumas yra nedalomas. Lietuvos gynybos politika grindžiama principu, kad grėsmė vienos Aljanso narės saugumui – grėsmė viso Aljanso saugumui. Sąjungininkai prisideda prie Lietuvos saugumo stiprinimo, o Lietuva yra pasirengusi solidariai vykdyti įsipareigojimus sąjungininkams.
- Visapusiškas požiūris į saugumą. Atsižvelgiant į besikeičiantį grėsmių pobūdį, sėkmingas karinių priemonių naudojimas yra būtina, bet nepakankama šalies saugumo sąlyga. Karinių ir civilinių pajėgumų sąveika, glaudus Lietuvos kariuomenės ir kitų valstybės institucijų bendradarbiavimas yra kertinis Lietuvos nacionalinį saugumą užtikrinantis veiksnys.

Institucijos, užtikrinančios nacionalinį saugumą Lietuvoje

Mokomosios medžiagos autorius. Vaidas Mockevičius, istorijos mokytojas, Vilniaus „Laisvės“ gimnazija.

Tikslas ir uždaviniai. Supažindinti mokinius su Lietuvos Respublikos valstybės institucijomis ir jų funkcijomis, užtikrinančiomis nacionalinį saugumą.

Pamokos idėja. Lietuvos nacionalinio saugumo užtikrinimas – tai tautos ir valstybės laisvos ir demokratinės raidos sąlygų sudarymas, Lietuvos valstybės nepriklausomybės, jos teritorinio vientisumo ir konstitucinės santvarkos apsauga ir gynimas. Lietuvos nacionalinio saugumo sistemą sudaro valstybės ir piliečių veiklos šiam tikslui patvirtintų pagrindinių nuostatų, principų ir būdų, integracijos į Europos ir transatlantinę sąjungą priemonių, įstatymų ir kitų teisės aktų, valstybės šiam tikslui įsteigtų institucijų, jų veiklos principų bei tarpusavio sąveikos būdų visuma.

Lietuvos nacionalinį saugumą užtikrina Lietuvos Respublikos piliečiai, jų bendrijos ir organizacijos, Respublikos Prezidentas, Seimas, Vyriausybė, kariuomenė, kitos šiam tikslui valstybės įsteigtos institucijos, besivadovaujančios Konstitucija ir įstatymais bei vykdydamos savo pareigas ir funkcijas nacionalinio saugumo sistemoje.

Pamokos metu mokiniai, atlikdami pateiktas užduotis, mokytojo padedami, išsiaiškina institucijas ir jų funkcijas, užtikrinančias nacionalinį saugumą.

Veiklų santrauka lentelėje.

Dalykas ir tema	Veiklos formos	Trukmė	Klasė
Nacionalinis saugumas Institucijos, užtikrinančios nacionalinį saugumą Lietuvoje. Nacionalinis saugumas ir krašto gynyba.	Grupinis darbas, šaltinio analizė, paskaita, grupinė apklausa.	1 pamoka.	11 (III gimnazijos) klasė.

Ištekliai. Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas (prieiga per internetą: <http://bit.ly/2qkP3QN>); „Ugdymo sodo“ skyrius „Nacionalinis saugumas“ prieiga per internetą: <http://bit.ly/2YojL3u>).

Veiklos.

1 veikla (10 min.). Pamokos pradžioje pristatoma pamokos tema, tikslas, mokiniai supažindinami su institucijomis, atsakingomis už nacionalinį saugumą. Pristatoma pamokos veiklos forma – grupinis darbas, šaltinio analizė.

2 veikla (20 min.). Klasė suskirstoma į 4–6 grupes, kurioms pateikiamos Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymo III dalies ištraukos (iškarpos, pagal institucijas). Mokiniai individualiai susipažinę su atskirų institucijų veikla, užtikrinančia nacionalinį saugumą, pristato likusiems grupės nariams.

3 veikla (5 min.). Mokytojas pateikia institucijų atsakomybes (žr. Priedą), nenurodydamas konkrečių institucijų pavadinimų. Mokiniai privalo, pasitarę grupėje, nustatyti ir užrašyti, kuri institucija atsakinga už konkrečią veiklą, užtikrinančią nacionalinį saugumą.

4 veikla (10 min.). Pamokai įtvirtinti kiekviena grupė, nagrinėjusi tam tikros institucijos veiklą, paruošia užklausą dėl (paramos? pagalbos? bendradarbiavimo?) kitai institucijai ir paruošia siūlymą (padėti? paremti? suteikti specialistų?) institucijai, patiriančiai sunkumų, sprendžiant jai patikėtus uždavinius.

Priedai.

Valstybės institucijų ir jų funkcijų, užtikrinančių nacionalinį saugumą, pavyzdys.

Prezidentas:

1. Priima sprendimą dėl gynybos nuo ginkluotos agresijos, įveda karo padėtį visoje valstybėje ar jos dalyje, skelbia mobilizaciją.
2. Yra Vyriausiasis ginkluotųjų pajėgų vadas.
3. Skiria kariuomenės vadą.

Seimas:

1. Skelbia nepaprastąją padėtį, įveda karo padėtį, skelbia mobilizaciją ar demobilizaciją, priima sprendimą panaudoti ginkluotąsias pajėgas, kai reikia ginti tėvynę arba vykdyti tarptautinius Lietuvos įsipareigojimus.

2. Ginkluoto užpuolimo atveju tvirtina sprendimą dėl gynybos nuo ginkluotos agresijos, įvestos karo padėties ar paskelbtos mobilizacijos.

Vyriausybė:

1. Vadovauja visų nacionalinio saugumo priemonių įgyvendinimui ir piliečių rengimui pilietiniam pasipriešinimui.
2. Užtikrina, kad visos civilinės valstybės institucijos ir Lietuvos ūkio infrastruktūros objektai būtų parengti privalomiems gynybos ir civilinės saugos uždaviniams vykdyti.

Valstybės gynimo taryba:

1. Svarsto svarbiausius valstybės gynimo reikalus, įskaitant valstybės institucijų veiklą svarbiausiais valstybės saugumo užtikrinimo ir gynimo klausimais.
2. Instituciją sudaro Ministras Pirmininkas, Seimo Pirmininkas, krašto apsaugos ministras ir kariuomenės vadas, vadovauja Respublikos Prezidentas.

Mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo departamentas
prie Krašto apsaugos ministerijos:

1. Apmoko ir parengia visuomenę individualiam ir organizuotam pilietiniam pasipriešinimui.

Krašto apsaugos ministerija:

1. Atsako už krašto apsaugos sistemos plėtrą ir jos parengimą ginti valstybę, valdo krašto apsaugai ir gynybai skirtus finansinius išteklius, kariuomenės aprūpinimą ginkluote ir technika, vykdo tarptautinį bendradarbiavimą gynybos srityje, personalo ir informacijos politiką.

Kariuomenė:

1. Skirta ginkluotai Lietuvos gynybai.

Policija:

1. Užtikrina asmens saugumą, žmogaus teises ir laisves, palaiko viešąją tvarką, kovoja su nusikaltimais, saugo valstybės sieną, kontroliuoja perėjimo punktus ir pasienio ruožą, saugo valstybės objektus.

Valstybės saugumo departamentas:

1. Vykdo užsienio žvalgybą ir kontržvalgybą, laiku atskleidžia veikas, keliančias grėsmę valstybės saugumui, suverenitetui, teritorijos neliečiamybei ir vientisumui, konstitucinei santvarkai, valstybės interesams, gynybinei ir ekonominei galiai, užkerta kelią šioms veikoms.

Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas
prie Vidaus reikalų ministerijos:

1. Apmoko civilius gyventojus praktinių apsaugojimo veiksmų, gyventojus privalo perspėti ir informuoti, apsaugoti juos ir jų turtą, gelbėti ir evakuoti gaivalinių nelaimių, katastrofų ar ginkluotų veiksmų atvejais bei šalinti jų padarinius.

Ginklų fondas:

1. Aprūpina krašto apsaugos sistemą ir valstybės institucijas ginklais, karine technika, šaudmenimis ir sprogmenimis.

NATO ir Lietuva

Mokomosios medžiagos autorius. Edgaras Gabrielaitis, Kauno r. Domeikavos gimnazijos istorijos mokytojas.

Tikslas ir uždaviniai. Paaiškinti kolektyvinės gynybos esmę pateikiant faktų iš NATO istorijos, struktūros ir vaidmens pasaulyje raiškos pavyzdžių, ugdyti mokinių gebėjimą savarankiškai rinkti žinias, jas grupuoti ir pateikti ppt formatu bendraklasiams, plėsti mokinių žinias apie NATO istoriją, duoti NATO struktūros ir veiklos pasaulyje pavyzdžių, gilinti mokinių sampratą apie kolektyvinės gynybos esmę, iliustruojant ją NATO veiklos pavyzdžiais.

Pamokos idėja. NATO – demokratines pasaulio valstybes vienijanti karinė organizacija, kurios pagrindinis tikslas – užtikrinti valstybių narių gynybą kolektyvinėmis priemonėmis. 1949 m. pasirašytas NATO steigimo paktas įtvirtino kolektyvinio saugumo doktriną, kurios esmė – vienos valstybės narės užpuolimas reiškia visų narių užpuolimą. Toks principas labai svarbus Lietuvai, nes mažai valstybei užtikrinti nacionalinį saugumą be partnerių paramos būtų labai sunku, o gal ir neįmanoma. 2004 m. Lietuvai tapus NATO nare, buvo pasiektas svarbiausias strateginis tikslas – užsitikrinta Aljanso narių parama Lietuvos gynybai. Ypač ši parama reikalinga šiuo metu, augant pasaulyje įtampai, agresyvėjant Rytų kaimynei. Todėl svarbu suteikti mokiniams NATO istorijos, struktūros ir vaidmens dabartiniame pasaulyje žinių, padėti suvokti kolektyvinės gynybos esmės ir svarbos užtikrinant taiką ir sprendžiant konfliktus pasaulyje.

Veiklų santrauka lentelėje.

Dalykas ir tema	Veiklos formos	Trukmė	Klasė
Nacionalinis saugumas ir krašto gynyba. NATO ir Lietuva.	Informacijos paieška, pateiktųjų rengimas, pristatymas, įsivertinimas.	2 pamokos.	10–11 (II–III gimnazijos) klasė.

Ištekliai. Kompiuteris su interneto prieiga, multimedija arba mobilusis telefonas; „Ugdymo sodo“ skyrius „Nacionalinis saugumas“; naudingos nuorodos nacionalinio saugumo, NATO tema.

Veiklos.

1 veikla (5 min.). Mokytojas pristato temą, jos aktualumą, pamokos tikslus ir uždavinius, aptaria veiklos formas.

2 veikla (10 min.). Išsiaiškinama, ką mokiniai jau žino apie NATO („Minčių lietus“). Mokinių žinios apie NATO surašomos lentoje.

3 veikla (10 min.). Išsiaiškinama, ko mokiniai dar nežino, ką jie nori sužinoti. Mokinių klausimai, ką jie nori sužinoti, taip pat surašomi lentoje. Mokytojas paaiškina, kad mokiniai savarankiškai tyrinėdami įvairius istorijos šaltinius gali praplėsti savo žinias apie NATO.

4 veikla (10 min.). Mokytojas pristato užduotį, kurią mokiniai atliks namuose, – mokiniai, naudodamiesi įvairiais informacijos šaltiniais, parengs pateiktis apie NATO. Pristatomos potemės, kad mokiniai nepasirinktų vienodų temų. Pirmas pasirinkimas – NATO susikūrimo aplinkybės ir kūrėjai; simbolika ir būstinė. Antras pasirinkimas – NATO istorija: svarbiausieji momentai nuo susikūrimo iki 2004 m. Trečias pasirinkimas – NATO veiksmai šių dienų pasaulyje: nuo 2004 m. Ketvirtas pasirinkimas – Lietuvos kelias į NATO, stojimo procedūra, abipusiai įsipareigojimai. Penktas pasirinkimas – Lietuva ir NATO: bendradarbiavimas ir kolektyviniai veiksmai (pateikti pavyzdžių apie abipusių įsipareigojimų vykdymą).

5 veikla (10 min.). Mokiniai pasiskirsto į grupes po 4–6 mokinius ir pasirenka potemes, susitaria dėl užduoties atlikimo laiko, vaidmenų (pagal kiekvieno gebėjimus, pomėgius).

6 veikla (25 min.). Mokinių grupės pristato skaidres apie NATO istoriją, struktūrą ir vaidmenį dabartiniame pasaulyje ir Lietuvos gynyboje. Kiti mokiniai klausydami pristatymo pildo lentelę.

Lentelės pavyzdys:

Pristatymo tema	Svarbiausia pristatymo informacija	Ką naujo sužinojau?

7 veikla (10 min.). Mokiniai diskutuoja apie kolektyvinės gynybos esmę. Tai užduočiai atlikti galima pateikti šaltinių iš 1940 06 15 paskutinio Lietuvos Ministrų Kabineto posėdžio ištraukų, kai Lietuva nusprendė nesipriešinti, o A. Smetona – išvykti. Mokiniai aiškinasi, kokie buvo pagrindiniai šio posėdžio dalyvių argumentai, – mokytojas paprašo mokinių paaiškinti, kaip šiuos argumentus mes atremtumėme dabar, būdami NATO nariai.

8 veikla (10 min.). Mokiniai įsivertina žinias atsakydami į klausimus (žr. Priedą Nr. 2).

Priedai

Priedas Nr. 1. Paskutinis Vyriausybės posėdis 1940 06 15
(prieiga per internetą: <https://bitlylink.com/2Fzeg>).

Priedas Nr. 2. Klausimai įsivertinimui:

1. Kuriais metais įkurta NATO?
2. Kurios valstybės buvo NATO steigėjos?
3. Kuriame Europos mieste yra NATO būstinė?
4. Kuri NATO valstybė pirmoji pripažino Lietuvos nepriklausomybę?
5. Kuriais metais Lietuva tapo NATO nare?
6. Kaip priimami sprendimai NATO ?
7. Kokia yra NATO kolektyvinės gynybos esmė?
8. Kaip NATO užtikrina taiką ir saugumą pasaulyje?
9. Kokie Lietuvos narystės NATO tikslai?
10. Kokia yra NATO struktūra?

Rusijos santykiai su kaimynais. Santykių pavyzdžiai

Mokomosios medžiagos autorius. Jūratė Litvinaitė, istorijos ir pilietinio ugdymo mokytoja, Vilniaus Ozo gimnazija.

Tikslas ir uždaviniai. Remiantis Rusijos Federacijos (toliau – Rusija) užsienio politikos jos teritorinių kaimynų atžvilgiu pavyzdžiais, apibūdinti šiandieninės Rusijos užsienio politikos priemones, interesus ir veikimo strategijas.

Pamokos idėja. Remiantis kai kurių tarptautinių santykių ekspertų pastebėjimais, Rusija, konstruodama šiandieninę užsienio politiką, siekia plėsti savo įtakos zonas, atgauti prarastą įtaką buvusiose sovietinėse teritorijose, taip pat siekia globalaus pasaulio žaidėjo vaidmens. Šiems tikslams pasiekti naudoja įvairiausias priemones, priklausomai nuo to, kokios reakcijos sulaukia iš j jos interesų lauką pakliūvančios šalies. Rusija ne tik stiprina ginkluotę, tačiau ir treniruojasi nuolatinuose karuose, tokiuose kaip Rusijos ir Čėčėnijos, Rusijos ir Gruzijos, Rusijos ir Ukrainos, taip pat ir karuose kituose regionuose (Sirijoje, Afrikoje); plečia propagandą, visuomenės skaldymą, atskirų grupuočių supriešinimą, naudoja ekonominio spaudimo priemones. Interesų raiška ir jiems pasiekti naudojamos priemonės ypač akivaizdžios Rusijos santykiuose su teritoriniais kaimynais. Pamokos metu siekiama atskleisti Rusijos naudojamus užsienio politikos įrankius, veikimo metodus ir jų taikymo pavyzdžius su kai kuriais Rusijos teritoriniais kaimynais.

Veiklų santrauka lentelėje.

Dalykas ir tema	Veiklos formos	Trukmė	Klasė
Nacionalinis saugumas. Rusijos Federacijos užsienio politikos metodai ir įrankiai.	Grupinis darbas. Mokinių darbų pristatymas. Diskusija.	1 pamoka.	12 (IV gimnazijos) klasė.

Ištekliai. Multimedija.

Veiklos.

1 veikla (5 min.). Ši dalis atliekama kitos pamokos metu kaip namų darbų skyrimas. Mokinių paprašoma pasiskirstyti grupėmis ir kitai pamokai paruošti pristatymus šiomis temomis:

1. Dabartiniai Rusijos santykiai su Lietuva.
2. Dabartiniai Rusijos santykiai su Ukraina.
3. Dabartiniai Rusijos santykiai su Skandinavijos šalimis.
4. Dabartiniai Rusijos santykiai su Baltarusija.
5. Dabartiniai Rusijos santykiai su Lenkija.
6. Dabartiniai Rusijos santykiai su Šiaurės Korėja.
7. Dabartiniai Rusijos santykiai su Kinija.
8. Dabartiniai Rusijos santykiai su Gruzija.
9. Dabartiniai Rusijos santykiai su Moldova.
10. Dabartiniai Rusijos santykiai su Japonija.

(Pateikėme galimą sąrašą. Kokias šalis pasirinksite, priklausau nuo mokinių klasėje skaičiaus ir nuo pageidavimo. Šalių sąrašas pateikiamas pagal aktualumą – sąrašo pradžioje duodamos šalys, aktualios pamokos temos supratimui ir temos analizei, sąrašo pabaigoje – mažiau aktualios šalys.)

Mokinių paprašoma, remiantis įvairiais informacijos šaltiniais, paruošti trumpus ppt pristatymus apie Rusijos santykius su šiomis šalimis ar šalių grupėmis, atskleidžiant konkrečius Rusijos vykdytos politikos žingsnius ir taikytas priemones (jie atsiskleidžia per medijose pateiktus įvykius).

2 veikla (5 min.). Pamoka, kurioje mokiniai pristatys savo namų darbus. Pristatomas pamokos tikslas. Siekiant mokinius sudominti, galima pateikti problemą klausimą pagal Priede Nr. 1 pateiktus šaltinius (šaltiniai gali būti parodomi lentoje; mokinių paklausiama, kuriame iš šaltinių išdėstyti pozicijai jie pritaria; užduodamas pateiktas klausimas).

3 veikla (30 min.). Mokiniai pateikia savo grupių parengtus pristatymus. Mokiniai, kurie tuo metu stebi, pildo lenteles (žr. Priedą Nr. 2)

4 veikla (9 min.). Pamokai apibendrinti paprašoma, kad mokiniai, vadovaudamiesi stebėjimo lentelėmis, išskirtų 5 pagrindinius Rusijos užsienio politikos metodus ir priemones, bei, jais remdamiesi, įvertintų, kokių tikslų siekia ši valstybė, kokiais principais remdamasi konstruoja savo užsienio politiką. Remiantis šiais

pastebėjimais, klausiamo, kaip Lietuva turėtų konstruoti savo santykius su Rusija ir kokią įtaką Lietuvos pasirinkimas turėtų jos nacionaliniam saugumui.

5 veikla (1 min.). Namų darbams užduodama rasti po vieną pavyzdį, kaip užtikrinamas Lietuvos nacionalinis saugumas santykiuose su Rusija: kokie veiksmai rodo, kad mūsų institucijos imasi atsakomųjų veiksmų.

Priedai.

Priedas Nr. 1. Pamokos įvadui skirti šaltiniai.

Lietuvos Prezidentė Dalia Grybauskaitė apie Rusijos politiką. 2014 11 20

Jeigu teroristinė valstybė, kuri vykdo atvirą agresiją prieš savo kaimynę, nebus sustabdyta, ta agresija gali išplisti Europoje.

Lietuva supranta, kad už taiką reikia kovoti, taiką reikia ginti, nepriklausomybė ir suverenitetas yra neliečiami. Kiekviena tauta turi teisę turėti savo valstybę, ir niekas jai negali diktuoti. Ar mažai, ar didelei valstybei – niekas negali diktuoti, kaip ji turi gyventi. Tai šitą turime visi aiškiai pasakyti dabartiniam Kremlui, dabartinės Rusijos vadovybei, kad tokie veiksmai nebus toleruojami niekada.

Politikas, ekonomistas Povilas Gylys apie D. Grybauskaitės užsienio politiką. 2014 11 25

Vykdydama savo priesaiką Tautai ji turi vengti retorikos ir veiksmų, kurie menkina sisteminį šalies saugumą. Deja, savo provokuojančia laikysena ji galbūt priesaikos nesilaiko. Juk jeigu ji lošia tarptautinės politikos pokerį, gali pralošti ne tik mūsų šalies politinį autoritetą, bet ir dalį bendro vidaus produkto bei užimtumo procentus, ekonominį, socialinį ir politinį šalies stabilumą. Antra vertus, gal jie ir nepuls, jei mes jų neprovokuosim.

Klausimas. Kaip turime vertinti savo kaimynės Rusijos politiką: taip, kaip liepia mūsų supratimas apie tarptautinės teisės ir įsipareigojimų vykdymą (D. Grybauskaitės nuomonė), ar taip, kaip mums yra naudinga, „apsimoka“? (P. Gyliaus nuomonė).

Priedas Nr. 2. Stebėjimo lentelės.

Grupės nr. ir jos pristatomi Rusijos santykiai su šia valstybe	Santykių pavyzdžiai: situacijos; susitikimai; įvykiai	Rusijos naudojami metodai, priemonės, interesų siekimo būdai; valstybės atsakas į juos

Karo prievolės atlikimo būdai Lietuvos Respublikoje

Mokomosios medžiagos autorius. Vaidas Mockevičius, istorijos mokytojas, Vilniaus „Laisvės“ gimnazija.

Tikslas ir uždaviniai. Paskatinti mokinius apsvarstyti ir argumentuotai pasirinkti pareigos tėvynei ir valstybei atlikimo formas.

Pamokos idėja. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 3 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad „Tauta ir kiekvienas pilietis turi teisę priešintis bet kam, kas prievarta kėsina į Lietuvos valstybės nepriklausomybę, teritorijos vientisumą, konstitucinę santvarką“, taip pat Lietuvos Respublikos Konstitucijos 139 straipsnio 1 dalyje nustatyta kiekvieno Lietuvos Respublikos piliečio teisė ir pareiga ginti Lietuvos valstybę nuo užsienio ginkluoto užpuolimo, įgyvendinant Lietuvos Respublikos Konstitucijos 139 straipsnio 2 dalyje įtvirtintą pareigą – įstatymu nustatyti Lietuvos Respublikos piliečių karo ir alternatyviosios krašto apsaugos tarnybos atlikimo tvarką, priimtas Karo prievolės įstatymas, kuriame numatyti tarnybos Lietuvos kariuomenėje būdai. Pamokos metu mokiniai atsakydami į pateiktus klausimus susipažįsta su karo prievolės atlikimo būdais Lietuvos Respublikoje, išsiaiškina jų stipriąsias ir silpnąsias puses ir pristato auditorijai.

Sąvokos.

Šauktinis – karo prievolinkas (vyras) nuo 19 iki 26 metų, neatlikęs privalomosios pradinės karo tarnybos ar alternatyviosios krašto apsaugos tarnybos ir nuo jos neatleistas.

Privalomoji karo tarnyba – Lietuvos Respublikos Konstitucijos nustatyta Lietuvos Respublikos piliečio privaloma karo tarnyba, atliekama įstatymų nustatyta tvarka. Ją sudaro įstatymo nustatytos trukmės nuolatinė ar kitais būdais atliekama pradinė karo tarnyba ir nenuolatinė tarnyba aktyviajame rezerve bei tarnyba mobilizacijos atveju.

Profesinė karo tarnyba – Lietuvos Respublikos piliečio pagal profesinės karo tarnybos sutartį savanoriškai įsipareigota ir teisės aktų nustatytais sąlygo-

mis bei tvarka atliekama nuolatinė karo tarnyba kariuomenėje ar kitose krašto apsaugos sistemos institucijose, taip pat kitais nustatytais atvejais kitose valstybės, užsienio valstybių ar tarptautinėse institucijose.

Veiklų santrauka lentelėje.

Dalykas ir tema	Veiklos formos	Trukmė	Klasė
Nacionalinis saugumas ir krašto gynyba. Karo prievolės atlikimo būdai Lietuvos Respublikoje.	Šaltinių analizė, palyginimas, išvadų pristatymas, situacijos modeliavimas.	1 pamo- ka.	10 (II gimnazijos) klasė.

Ištekliai.

- Tarnybos būdų Lietuvos kariuomenėje nuorodos:
  - Nuolatinė privalomoji karo tarnyba (NPKT) (prieiga per internetą: <http://bit.ly/2ONWNV0>).
  - Kario savanorio tarnyba – aktyvusis rezervas (prieiga per internetą: <http://bit.ly/2ri77vg>).
  - Profesinė karo tarnyba (PKT) (prieiga per internetą: <http://bit.ly/2YgbmUk>).
  - Jaunesniųjų karininkų vadų mokymai (prieiga per internetą: <http://bit.ly/2DIdZoB>).
  - Studijos Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijoje (prieiga per internetą: <http://bit.ly/364djWI>).
- Regioniniai karo prievolės ir komplektavimo skyriai (prieiga per internetą: <http://bit.ly/38652Ds>).
- „Ugdymo sodo“ skyrius „Nacionalinis saugumas“ (prieiga per internetą: <http://bit.ly/2YoJL3u>).

Veiklos.

1 veikla (5 min.). Įvadinė veikla, kurios metu mokiniai trumpai išvardija, kokius jie žino karo prievolės atlikimo būdus ir apie kokius, kaip jiems tinkamiausius, yra apmąstę.

2 veikla (5 min). Mokiniai suskirstomi į 5 grupes ir jiems pateikiama klausimų apie tarnybos Lietuvos kariuomenėje būdus, atrankos sąlygas, galimas tarny-

bos vietas, socialines garantijas, tobulėjimo ir karjeros galimybes, duodama laiko pasiruošti.

3 veikla (25 min). Mokiniai, naudodamiesi interneto priega, ieško atsakymų į jiems pateiktus klausimus ir juos pristato.

4 veikla (10 min). Pamokos apibendrinimas. Bendras visų grupių modelis, kai kiekvienos formos prievolinkai, padėdami vienas kitam, išsprendžia karinį uždavinį – mokiniai gali ir patys sugalvoti arba mokytojas gali pateikti situaciją, kurioje atsiskleistų kiekvieno prievolinko svarba.).

Rekomendacija. Turint galimybių pasikviesti miesto karo prievolės ir komplektavimo skyriaus atstovą, kuris pristatytų reikiamą informaciją.

Priedai.

Klausimai:

1. Kokio amžiaus vaikinai ar merginos gali atlikti šią karo prievolę? Kokie kiti reikalavimai jiems taikomi?
2. Kiek trunka tarnyba?
3. Argumentuotai pakomentuokite įstatymų normą dėl galimybės pasirinkti tarnybos vietą.
4. Kokios socialinės garantijos taikomos karo prievolinkams?
5. Kokius kiekvienos formos karo tarnybos būdo privalumus ir trūkumus jūs išskirtumėte?

Kariuomenės struktūra ir funkcijos karo ir taikos metu

Mokomosios medžiagos autorius. Inga Peslekaitė, geografijos mokytoja, Vilniaus Tuskulėnų gimnazija.

Tikslas ir uždaviniai. Susipažinti su Lietuvos kariuomenės struktūra, gebėti nurodyti ir apibūdinti Lietuvos kariuomenės pajėgų rūšis ir jos funkcijas taikos ir karo metu.

Pamokos idėja. Per paskutiniuosius metus pasikeitus geopolitinei situacijai Rytų Europoje vis didesnis mus pasiekiančios informacijos kiekis susijęs su karinėmis temomis.

Norint objektyviai vertinti visą informaciją karinėmis temomis būtina turėti žinių apie savo šalies kariuomenę, jos struktūrą ir funkcijas taikos ir karo metu.

Sąvokos.

Karo padėtis – teisinė padėtis, kuri įvedama prireikus ginti tėvynę ginkluoto užpuolimo ar jo grėsmės atveju, kai kyla grėsmė Lietuvos valstybės suverenumui ar jos teritorijos vientisumui, arba prireikus vykdyti Lietuvos valstybės tarptautinius įsipareigojimus siekiant užtikrinti valstybės gynybą ir kitas gyvybiškai svarbias valstybės funkcijas karo metu.

Veiklų santrauka lentelėje.

Dalykas ir tema	Veiklos formos	Trukmė	Klasė
„Nacionalinis saugumas ir krašto gynyba“, „Kariuomenės struktūra ir jos funkcijos karo ir taikos metu“; Pilietiškumo pagrindai „Lietuvos gynybinė politika“.	„Minčių lietus“, vaizdo įrašų peržiūra, šaltinių analizė, aptarimas ir t. t.	1 pamoka.	9–10 (I–II gimnazijos) klasė.

Ištekliai. Kompiuteris su interneto prieiga ir multimedija (arba išmanioji lenta); Lietuvos Respublikos Konstitucija (prieiga per internetą: <https://bitlylink.com/UzhbV>); Nacionalinio saugumo ir krašto gynybos modulio medžiaga „Ugdymo sode“ (prieiga per internetą: <https://bitlylink.com/V06ru>); Pateiktis „Lietuvos kariuomenė“ (prieiga per internetą: <https://bitlylink.com/kCfmW>); Petrauskaitė, A., Kazlauskaitė Markelienė, R., Gedminienė, R. Šalies saugumas ir gynyba. Mokomoji medžiaga Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų mokiniams. Vilnius, 2016 (prieiga per internetą: <https://bitlylink.com/oea4M>); Petrauskaitė, A., Kazlauskaitė Markelienė, R., Gedminienė, R. Šalies saugumas ir gynyba. Metodinė medžiaga bendrojo lavinimo mokyklų mokytojams. Vilnius, 2016 (prieiga per internetą: <https://bitlylink.com/fKwMJ>); Vaizdo įrašas (trukmė 15:48) „Vardan tos...“ (prieiga per internetą: <https://bitlylink.com/BPS24>).

Veiklos.

1 veikla (7 min). Mokiniai grupėse (ar individualiai) nagrinėja vadovėlio „Šalies saugumas ir gynyba“ 4 skyriuje (tema: 4.1 Lietuvos kariuomenė) pateiktą informaciją apie Lietuvos kariuomenę ir parengia plakatą. Plakate glaustai pateikia Lietuvos kariuomenės misiją ir vertybes bei jos uždavinius taikos ir karo metu. Norintys pristato atliktą užduotį.

2 veikla (23 min.). Mokiniai peržiūri Lietuvos kariuomenės parengtą vaizdo įrašą „Vardan tos...“ apie specialiųjų operacijų pajėgų Ypatingosios paskirties tarnybą. Peržiūrėję vaizdo įrašą aptaria, kokios Lietuvos kariuomenės vertybės atskleidžiamos jame.

3 veikla (10 min.). Mokiniai remdamiesi Lietuvos Respublikos Konstitucijos 145 straipsniu įvardija ir pagrindžia, kodėl įvedus karo ar nepaprastąją padėtį gali būti apribotos kai kurios žmogaus teisės ir laisvės. Pirmoje veiklos dalyje naudodami „Minčių lietaus“ metodą įvardija, kokie, jų manymu, galimi žmogaus laisvių ir teisių suvaržymai. Antroje užduoties dalyje nagrinėja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 145 straipsnį, užpildo lentelę ir remdamiesi savo žiniomis ir patirtimi pagrindžia, kodėl šios laisvės ir teisės gali būti ribojamos.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos straipsnio nr.	Kokios teisės ir laisvės apibrėžiamos šiame straipsnyje?	Kodėl karo ar nepaprastosios padėties metu jos gali būti ribojamos?

Įsivertinimas. Mokiniai įsivertinimui užpildo įsivertinimo lapą (žr. Priedą Nr. 1), kuriame turi atsakyti į klausimus.

Priedas Nr. 1.

Įsivertinimo lapas

Klausimas	Atsakymas
Ką aš jau žinojau prieš pamoką? Ką naujo sužinojau? Ką dar norėčiau sužinoti? Kas buvo sunkiausia atliekant užduotį grupėje (1 veikla)? Koks buvo mano konkretus darbo grupėje indėlis? Ar grupės nariai vykdė pareigas? Kokį pažymį parašysiu sau? Kodėl?	

Lietuvos šaulių sąjunga

Mokomosios medžiagos autorius. Inga Peslekaitė, geografijos mokytoja, Vilniaus Tuskulėnų gimnazija.

Tikslas ir uždaviniai. Suvokti Lietuvos šaulių sąjungos reikšmę stiprinant šalies saugumą, įvertinti asmenines galimybes įsitraukti į valstybės saugumo stiprinimą.

Pamokos idėja. Suprantant, koks yra svarbus kiekvieno civilio gyventojų noras ir gebėjimas prisidėti prie savo šalies saugumo, reikia žinoti, kokiais būdais tai galima padaryti. Prisimindami Nepriklausomybės kovas 1918–1920 m., pokario partizanų pasipriešinimą, suvokiame, kokia reikšminga ir svarbi buvo civilių gyventojų parama. Nepriklausomybės kovų laikotarpiu susiformavusi visuomeninė sukarinta organizacija Lietuvos šaulių sąjunga suvienijo pilietiškus ir patriotiškus civilius, kurių tikslas buvo prisidėti prie valstybės saugumo stiprinimo. Šiandieninė Lietuvos šaulių sąjunga – organizacija, kuri ne tik vienija, bet ir ugdo pilietiškumą ir tautinį sąmoningumą, plėtoja valstybės gynybos šviečiamąją veiklą, teikia pagalbą policijai ir civilinei saugai.

Sąvokos.

Lietuvos šaulių sąjunga – valstybės remiama ir padedanti užtikrinti nacionalinį saugumą savanoriška sukarinta pilietinės savigynos asociacija, veikianti pagal Lietuvos šaulių sąjungos įstatymą ir statutą.

Jaunasis šaulys – šaulys nuo 11 iki 18 metų.

Pilietinis pasipriešinimas – šalies gyventojų apsisprendimas kovoti už savo laisvę, kiekvieno piliečio, nesvarbu, koks jo amžius ir profesija, pasiryžimas visais įmanomais būdais priešintis užpuolikui ar okupantui, prisidėti prie Lietuvos gynybos. Pilietinio pasipriešinimo veiksmai: nesmurtinis pasipriešinimas, nepaklusnumas ir nekolaboravimas su neteisėta administracija, taip pat ginkluotas piliečių pasipriešinimas priešiškomis jėgoms.

Veiklų santrauka lentelėje.

Dalykas ir tema	Veiklos formos	Trukmė	Klasė
Modulis „Nacionalinis saugumas ir krašto gynyba“, „Lietuvos šaulių sąjunga“; pilietinis ugdymas „Visuomeninių organizacijų vaidmuo pilietinėje visuomenėje“.	Dokumentų nagrinėjimas, palyginimas ir analizė, diskusija.	1 pamoka.	10 (II gimnazijos) klasė.

Ištekliai. Kompiuteris su interneto prieiga ir multimedija (arba išmanioji lenta); Nacionalinio saugumo ir krašto gynybos modulio medžiaga „Ugdymo sode“ (prieiga per internetą: <https://bitlylink.com/V06ru>); teisės aktai, reguliuojantys krašto apsaugos sistemą ir Šaulių sąjungą (prieiga per internetą: <https://bitlylink.com/c7Ndj>); Partizanų, įstojusių į Lietuvos partizanų sąjūdį (LPS), priesaikos tekstas su pastabomis (prieiga per internetą: <https://bitlylink.com/XHWBm>); šaltiniai A ir B (prieiga per internetą: <https://bitlylink.com/7y7t8> ir <https://bitlylink.com/U06CS>).

Veiklos.

1 veikla (5 min). Mokiniai grupėse (ar individualiai) nagrinėja vadovėlio „Šalies saugumas ir gynyba“ 3 skyriuje (tema: 3.4 Lietuvos šaulių sąjunga) pateiktą informaciją apie Lietuvos šaulių sąjungą.

2 veikla (15 min.). Naudodamiesi Lietuvos Respublikos Lietuvos šaulių sąjungos įstatymu nurodo svarbiausius Lietuvos šaulių sąjungos tikslus ir uždavinius karo ir taikos metu, palygina juos su Lietuvos kariuomenės uždaviniais (Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymas, 12 str.) karo ir taikos metu. Remdamiesi nagrinėjimais dokumentais aptaria galimus būdus (tarnyba Lietuvos kariuomenėje ar veikla Lietuvos šaulių sąjungoje), kaip kiekvienas galėtų prisidėti prie valstybės saugumo stiprinimo.

3 veikla (10 min.). Naudodamiesi Priede Nr. 1 pateikta medžiaga mokiniai palygina kario, šaulio ir partizano priesaikas bei jaunojo šaulio pasižadėjimą. Išnagrinėję pateiktus tekstus išskiria, ką įsipareigoja daryti asmenys duodami šias priesaikas ir užpildo lentelę:

Įsipareigojimai	Kario priesaika	Šaulio priesaika	Jaunojo šaulio pasižadėjimas	Partizano priesaika

Užpildę lentelę (Priedas Nr. 2 – galimų atsakymų lentelė) ir apibendrinę užduotį, remdamiesi savo žiniomis, mokiniai atsakys, kodėl partizanų priesaikoje už priesaikos sulaužymą grėsė mirties bausmė (karo teismas).

Partizano priesaikos sulaužymu laikomas savavališkas pasitraukimas iš ginkluoto pasipriešinimo partizaninių struktūrų (dezertyravimas), registravimasis pagal okupantų skelbtas amnestijas, legalizavimasis ir ginklo atidavimas, partizanų veikimo paslapčių atskleidimas. Tačiau pats baisiausias partizano priesaikos sulaužymo požymis – bendražygių išdavystė, dėl kurios šie žuvo.

4 veikla (10 min.). Prieš pradėdant šaltinių nagrinėjimą mokytojas iškelia probleminį klausimą „Ar moterys taip pat sėkmingai gali prisidėti prie valstybės saugumo stiprinimo?“. Po trumpos diskusijos remdamiesi šaltiniuose pateikta pavyzdžiais (šaltiniai A ir B) apie moterų šaulių veiklą apibendrina galimus neginkluotus valstybės gynybos būdus. Analizuodami šiandieninę geopolitinę situaciją įsivertina savo galimybes dalyvauti pilietiniame pasipriešime.

Įsivertinimas. Savirefleksija, remiantis šiais klausimais: kuo skiriasi Lietuvos kariuomenės ir Lietuvos šaulių sąjungos uždaviniai karo ir taikos metu? Kokiais būdais galimi prisidėti prie šalies saugumo stiprinimo?

Priedas Nr. 1. „Priesaikų tekstai“.

LIETUVOS RESPUBLIKOS KRAŠTO APSAUGOS SISTEMOS ORGANIZAVIMO IR KARO TARNYBOS ĮSTATYMAS

23 straipsnis. Kario priesaika

„Aš, (vardas ir pavardė), be išlygų prisiekiu: ištikimai tarnauti Lietuvos Respublikai, negailėdamas jėgų ir gyvybės ginti Lietuvos valstybę, jos laisvę ir nepriklausomybę, sąžiningai vykdyti Lietuvos Respublikos Konstituciją, įstatymus ir savo vadų įsakymus, saugoti visas man patikėtas paslaptis; pasižadu būti doras ir garbingas Lietuvos karys. Tepadedu man Dievas.

LIETUVOS ŠAULIŲ SAJUNGOS STATUTAS

VIII skyrius

Šaulio priesaika ir jaunojo šaulio iškilmingas pasižadėjimas

Šaulio priesaika: „Aš, (vardas, pavardė), tapdamas šauliu, Jūsų akivaizdoje prisiekiu būti ištikimas (-a) Lietuvos valstybei, negailėdamas (-a) jėgų ir gyvybės ginti ir saugoti jos nepriklausomybę, teritorinį vientisumą ir konstitucinę santvarką. Pasižadu laikytis Lietuvos Respublikos Konstitucijos, Lietuvos šaulių sąjungos įstatymo, Lietuvos šaulių sąjungos statuto ir Šaulių etikos kodekso, kitų įstatymų, sąžiningai vykdyti šaulio pareigas ir vadų įsakymus. Pasižadu gerbti žmogaus teises, saugoti man patikėtas paslaptis ir turtą, rūpintis Lietuvos Respublikos ir jos Tautos gerove, visur elgtis, kaip dera doram, drausmingam ir narsiam šauliui.

Tepadedą man Dievas.“

Pastaba: Šaulio priesaika gali būti ir be paskutiniojo sakinio „Tepadedą man Dievas.“

Jaunojo šaulio pasižadėjimas: „Aš, (vardas, pavardė), tapdamas jaunuoju šauliu, Jūsų akivaizdoje iškilmingai pasižadu būti ištikimas (-a) Lietuvos valstybei ir stropiai rengtis ginti Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę. Pasižadu laikytis Lietuvos Respublikos Konstitucijos, Lietuvos šaulių sąjungos įstatymo, Lietuvos šaulių sąjungos statuto ir Šaulių etikos kodekso, kitų įstatymų, sąžiningai vykdyti jaunojo šaulio pareigas ir vadų įsakymus. Pasižadu gerbti žmogaus teises, saugoti man patikėtas paslaptis ir turtą, rūpintis Lietuvos Respublikos ir jos Tautos gerove, visur elgtis, kaip dera doram, drausmingam ir narsiam jaunajam šauliui. Tepadedą man Dievas.“

Pastaba: Jaunojo šaulio pasižadėjimas gali būti ir be paskutiniojo sakinio „Tepadedą man Dievas.“

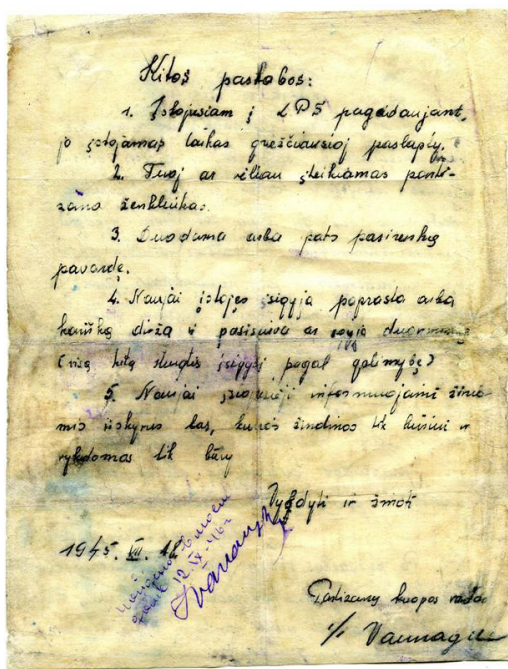
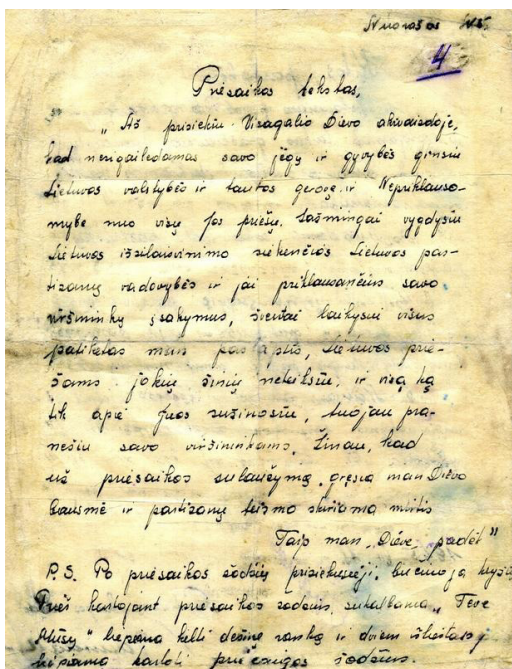

Partizanų, įstojusių į Lietuvos partizanų sąjungą (LPS), priesaikos tekstas su pastabomis. Dokumentą pasirašė partizanų vadas Adolfas Ramanauskas-Vanagas. 1945 m. liepos 18 d. Iš Genocido aukų muziejaus fondų (prieiga per internetą: (prieiga per internetą: <https://bitlylink.com/XHWBm,2019-11-18>)

PARTIZANO PRIEŠAIKA

„Aš, (vardas, pavardė), prisiekiu Visagalio Dievo akivaizdoje, kad nesigailėdamas savo jėgų ir gyvybės ginsiu Lietuvos valstybės ir tautos gerovę ir Nepriklausomybę nuo visų Jos priešų. Sąžiningai vykdysiu Lietuvos išsilaisvinimo siekiančios Lietuvos partizanų vadovybės ir jai priklausančių savo viršininkų įsakymus, šventai laikysiu visas patikėtas man paslaptis, Lietuvos priešams jokių žinių neteiksiu ir visą, ką tik apie juos sužinosiu, tuojau pranešiu savo viršininkams. Žinau, kad už priešaikos sulaužymą grėsia man Dievo baismė ir partizanų teismo skiriama mirtis. Taip man Dieve padėk.“

Partizanų, įstojusių į Lietuvos partizanų sąjūdį (LPS), priešaikos tekstas su pastabomis. Dokumentą pasirašė partizanų vadas Adolfas Ramanauskas-Vanagas. 1945 m. liepos 18 d. Iš Genocido aukų muziejaus fondų.

Priedas Nr. 2.

3 veikloje numatytos užduoties galimų atsakymų lentelė:

Įsipareigojimai	Kario priesaika	Šaulio priesaika	Jaunojo šaulio pasižadėjimas	Partizano priesaika
Ištikimai tarnauti Lietuvai	Ištikimai tarnauti	Būti ištikimam Lietuvos valstybei	Būti ištikimam Lietuvos valstybei	
Ginti ir saugoti nepriklausomybę ir laisvę	Negailint jėgų ir gyvybės ginti Lietuvos valstybę, jos laisvę ir nepriklausomybę	Negailint jėgų ir gyvybės ginti ir saugoti jos nepriklausomybę, teritorinį vientisumą ir konstitucinę santvarką	Rengtis ginti Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę	Ginti Lietuvos valstybės ir tautos gerovę ir nepriklausomybę
Vykdyti įstatymus ir įsakymus	Vykdyti Lietuvos Respublikos Konstituciją, įstatymus ir vadų įsakymus	Laikytis Lietuvos Respublikos Konstitucijos; Lietuvos šaulių sąjungos įstatymo, statuto, etikos kodekso; kitų įstatymų; vykdyti šaulio pareigas ir vadų įsakymus	Laikytis Lietuvos Respublikos Konstitucijos; Lietuvos šaulių sąjungos įstatymo, statuto, etikos kodekso; kitų įstatymų; vykdyti jaunojo šaulio pareigas ir vadų įsakymus	Vykdyti Lietuvos išsilaisvinimo siekiančios Lietuvos partizanų vadovybės ir viršininkų įsakymus
Žmogaus teisės		Gerbti žmogaus teises	Gerbti žmogaus teises	
Saugoti paslaptis	Saugoti visas patikėtas paslaptis	Saugoti patikėtas paslaptis	Saugoti patikėtas paslaptis	Laikyti visas patikėtas paslaptis; Lietuvos priešams žinių neteikti; visą sužinotą informaciją apie priešą pranešti viršininkams

Dora, garbė, drausmė	Būti doram ir garbingam	Rūpintis Lietuvos Respublikos ir jos Tautos gerove; elgtis, kaip dera doram, drausmingam ir narsiam šauliui	Rūpintis Lietuvos Respublikos ir jos Tautos gerove; elgtis, kaip dera doram, drausmingam ir narsiam jaunajam šauliui	
Priesaikos sulaužymas				Dievo bausmė ir partizanų teismo skiriama mirtis

Lietuvos kariuomenės ginkluotė ir technika

Mokomosios medžiagos autoriai. Albertas Daugirdas, istorijos mokytojas, atsargos karininkas, Mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo departamentu prie Krašto apsaugos ministerijos Pilietinio pasipriešinimo skyriaus patarėjas; Inga Peslekaitė, geografijos mokytoja, Vilniaus Tuskulėnų gimnazija.

Tikslas ir uždaviniai. Supažindinti mokinius su Lietuvos kariuomenės ginkluote ir technika, ugdyti mokinių pasitikėjimą savo kariuomenės pajėgumais ir galimybėmis.

Pamokos idėja. Lietuvos kariuomenė turi vykdyti gyvybiškai svarbią funkciją – apginti Lietuvos valstybę ir jos nepriklausomybę nuo bet kokio agresoriaus. Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatyme (1996 m.) pabrėžiama, kad Lietuvos kariuomenė turi būti parengta gynybos veiksams netikėto ir staigaus ginkluoto užpuolimo ar karinės jėgos demonstravimo atvejais. Pagrindinis kariuomenės uždavinys – naikinti priešą ir palaužti jo norą kovoti su Lietuva. Šiam tikslui pasiekti reikia ne tik puikiai fiziškai ir taktiškai pasirengusių, tinkamai ekipuotų, tačiau ir tinkamai apsiginklavusių karių. Tad keturi pagrindiniai elementai – karys – manevras – logistika (aprūpinimas) – ginklas – užtikrina sėkmingą užduočių atlikimą.

Sąvokos.

Ekipuotė – visi nevienkartinio naudojimo reikmenys kiekvienam kariui ar kariniam vienetui aprūpinti.

Manevras – karinių pajėgų naudojimas mūšio lauke, suderintas su parama ugnimi ar ugnies galia, siekiant įgyti pranašumą prieš atžvilgiu ir įvykdyti užduotį.

Logistika – materialinis ir techninis aprūpinimas ir aptarnavimas.

Svarbi asmenybė. Karlas Gustavas Emilis Manerheimas (Carl Gustav Emil Mannerheim, 1867–1951 m.) – Suomijos karinis ir politinis veikėjas. Vadavo Suomijos kariuomenei (1939–1945 m.) Žiemos karo metu ir Antrojo pasaulinio

karo metu, buvo Suomijos prezidentu (1944–1946 m.). Nors K. G. E. Manerheimui vadovaujant Suomija neteko 1/8 šalies teritorijos, bet išsaugojo savo nepriklausomybę.

Veiklų santrauka lentelėje.

Dalykas ir tema	Veiklos formos	Trukmė	Klasė
Integruojamoji pamoka: Pilietiškumo pagrindai. Pasirenkamasis dalykas: „Nacionalinis saugumas ir krašto gynyba“. Tema: Nacionalinis saugumas. Lietuvos kariuomenės ginkluotė ir technika.	Grupinis darbas, paskaita.	1 pamoka.	10 (II gimnazijos) klasė, 11 (III gimnazijos) klasė.

Ištekliai. Kompiuteris su interneto prieiga ir multimedija (arba išmanioji lenta); Nacionalinio saugumo ir krašto gynybos modulio medžiaga „Ugdymo sode“ (prieiga per internetą: <https://bitlylink.com/V06ru>); Lietuvos kariuomenės svetainėje pateikta informacija apie ginkluotę ir karinę techniką (prieiga per internetą: <https://bitlylink.com/LCYpi>); pateiktis „Lietuvos kariuomenė – ginkluotė ir technika“ (prieiga per internetą: <https://bitlylink.com/TPv11>).

Veiklos.

1 veikla (5 min.). Pamokos pradžioje pristatoma pamokos tema ir tikslas. Siekiant mokinius sudominti, suaktyvinti jų yra klausama, ar kieno nors artimieji tarnauja, tarnavo ar ruošiasi tarnauti Lietuvos kariuomenėje, kokį finansavimą iš valstybės BVP gauna Lietuvos kariuomenė, kokias modernias ginklų sistemas eksploatuoja Lietuvos kariuomenė, ar galima Lietuvos kariuomenę laikyti modernia ir stipria savo ginklais. Vėliau klausama mokinių, kaip jie supranta buvusio Suomijos kariuomenės vado K. G. E. Manerheimo žodžius: „Pirmoji ir svarbiausia tikslingos užsienio politikos prielaida yra stiprios gynybos pajėgos“. Kodėl žinomiausias Suomijos kariuomenės vadas yra susiejęs užsienio politiką ir stiprias ginkluotąsias pajėgas?

2 veikla (25 min.). Mokiniais užduodamas klausimas, kokias ginkluotųjų pajėgų rūšis jie žino ar yra girdėję (laukiamas atsakymas – sausumos pajėgos, karinės oro pajėgos, karinis jūrų laivynas, specialiųjų operacijų pajėgos; pastaba – kai

kuriose pasaulio valstybėse jų gali būti ir daugiau). Klasė suskirstoma į 4 grupes (rekomendacija: 1 grupėje turėtų būti daugiau mokinių), kiekvienai iš jų priskiriama viena pajėgų rūšis. Mokiniais išdalijama papildoma informacija, kuri yra pateikta Priede Nr. 1. Kiekvienai grupei yra skiriama užduotis naudojantis išmaniosiomis priemonėmis parengti ginkluotės ir įrangos, kuriomis naudojasi Lietuvos kariuomenė, sąrašus ir kitoms grupėms pristatyti 3–5 skirtingos ginkluotės ir įrangos pavyzdžius.

3 veikla (10 min.). Prireikus (nepakankamai išsamūs mokinių pristatymai) mokytojas pateikia apibendrintą vaizdinę informaciją (galima remtis pateiktyje „Lietuvos kariuomenė – ginkluotė ir technika“ pateikta informacija) apie Lietuvos kariuomenės pajėgų rūšių ginkluotę. Galima prie ginkluotės nuotraukų paminėti kai kuriuos taktinius techninius duomenis ir kaštus (pavyzdžiui, šūvio nuotolį, svorį, kainą ir pan.), kad mokiniai susidarytų įspūdį ne tik apie griaujamąją ar kovinę galią, bet ir apie ginklo ar šaudmens kainą.

4 veikla (5 min.). Pamoka apibendrinama pabrėžiant, kad ginkluotosios pajėgos gali tinkamai atlikti savo užduotis, kai ne tik turi tinkamai apmokytų karių, bet ir šiuolaikinę ginkluotę ir poreikius atitinkantį finansavimą. Jei Lietuvos kariuomenės finansavimas bus per mažas, ji negalės tinkamai pasipriešinti bet kokiam agresoriui.

Įsivertinimas. Užbaikite sakinius:

Aš sužinojau, kad Lietuvos kariuomenė

Aš išmokau, kad Lietuvos kariuomenė

Man dar kilo šie klausimai:

Priedas Nr. 1.

1 grupė: Sausumos pajėgos:

- lengvoji pėstininkų ginkluotė (automatiniai šautuvai, kulkosvaidžiai, granatsvaidžiai);
- šarvuotosios pajėgos (pėstininkų šarvuočiai, kovinės pėstininkų mašinos, šarvuoti visureigiai);
- artilerija (savaeigė, vilkikų, minosvaidžių);
- priešlėktuvinė ginkluotė (nešiojama; trumpo, vidutinio nuotolio);
- logistinė įranga (inžinerinė technika, degalų tiekimo įranga, lauko stovyklų, elektros užtikrinimo įranga ir pan.).

2 grupė: Karinės oro pajėgos:

- sraigasparniai (universalūs);
- naikintuvai;
- transportiniai;
- bepiločiai orlaiviai.

3 grupė: Karinės jūrų pajėgos:

- patrulinių laivų divizionas;
- priešmininių laivų divizionas;
- pagalbinių laivų ir katerių divizionas.

4 grupė: Specialiosios paskirties pajėgos:

- lengvoji ginkluotė;
- specialioji transporto technika (keturračiai, bagiai, visureigiai ir pan.);
- kita specialioji įranga (naktinio matymo, šilumos fiksavimo, ryšių ir kt.).

Ginkluotės rūšys

Mokomosios medžiagos autoriai. Salomėja Bitlieriūtė, Nacionalinės švietimo agentūros metodininkė, konsultavo Albertas Daugirdas, istorijos mokytojas, atsargos karininkas, Mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo departamentu prie Krašto apsaugos ministerijos Pilietinio pasipriešinimo skyriaus patarėjas.

Tikslas ir uždaviniai. Supažindinti mokinius su ginkluotės ir technikos rūšimis, siekiant gilinti mokinių supratimą apie kovinės ginkluotės įvairovę, jos panaudojimo galimybes ir reikšmę valstybei.

Pamokos idėja. Ginkluotė suprantama kaip turimų karinių vienetų (nuo atskiro kario iki valstybės ginkluotųjų pajėgų) turimų ginklų ir jų naudojimo visuma (žr. A. Kisinas. Visuotinė lietuvių enciklopedija, 2004. T. 6. P. 679). Ginkluotę sudaro ginklai, jų paleidimo, taikymo, valdymo ir kitos techninės priemonės, kuriomis aprūpinami kariniai vienetai: kariniai laivai, orlaiviai, kovos mašinos, įvairių pajėgų rūšių daliniai ir junginiai, taip pat ir kitos institucijų, naudojančių ginklus (pvz., policija, civilinės saugumo pajėgos ir pan.), visuma. Šioje pamokoje mokiniams siūloma susipažinti su pagrindinėmis ginkluotės rūšimis pagal priklausomybę tam tikrai pajėgų rūšiai ir apmąstyti, kodėl šiuolaikinės valstybės stengiasi įsigyti kuo modernesnę ginkluotę.

Veiklų santrauka lentelėje.

Dalykas ir tema	Veiklos formos	Trukmė	Klasė
Nacionalinis saugumas ir krašto gynyba. Ginkluotės rūšys.	Videofilmo peržiūra, tiriamasis darbas porose, diskusija.	1 pamoka.	11 (III gimnazijos) klasė.

Ištekliai. Videofilmas NATO military in 2018; „Ugdymo sodo“ skyrius „Nacionalinis saugumas“.

Veiklos.

1 veikla (5 min.). Pamokos pradžioje pristatoma pamokos tema, tikslas. Mokiniai pakviečiami paaiškinti, kaip jie supranta, kas yra ginkluotė. Apibendrinant mokinių išsakytas mintis suformuluojama ginkluotės apibrėžtis.

2 veikla (5 min.). Mokiniam pasiūloma pažiūrėti videofilmą, nurodytą ištekliuose apie NATO ginkluotę 2018 m. (1,5 min. trukmės), ir žiūrint prašoma pažymėti Priede pateiktoje lentelėje, kokias ginkluotės rūšis ir kokius ginklus jie pastebėjo. Mokiniam išvardijus pastebėtą ginkluotę ir nustačius jos rūšį (sausumos pajėgos, karinės oro pajėgos, karinis jūrų laivynas, specialiųjų operacijų pajėgos; pastaba – kai kuriose pasaulio valstybėse gali būti jų ir daugiau, pvz., Rusijoje – kosmoso pajėgos), mokytojas pakviečia mokinius įdėmiau patyrinti vieną iš pasirinktų ginklų, atliekant užduotį porose. Svarbu, kad mokiniai tyrinėtų skirtingų ginkluotės rūšių ginklus.

3 veikla (20 min.). Mokiniai, naudodamiesi išmaniaisiais įrenginiais arba mokytojo pateikta medžiaga, kurią galima rasti „Ištekluose“ pateiktoje nuorodoje, ieško informacijos apie pasirinktą ginklą pagal šiuos kriterijus: ginklo paskirtis, pritaikomumas, techniniai duomenys, poveikis prieš objektui, ginkluotės kaina. Savo atlikto tyrimo rezultatus trumpai užsirašo ir pristato klasei žodžiu.

4 veikla (10 min.). Apibendrinamas mokinių atliktą tyrimą, mokytojas gali atkreipti dėmesį į tai, kad ginkluotė ne tik parodo valstybės galią ir dominavimo galimybes pasaulyje, bet ir tai, kad ji dažniausia įsigyjama valstybės biudžeto lėšomis, ir pakviečia mokinius išsakyti savo nuomonę klausimu „Ar reikalinga moderni ginkluotė valstybėms?“. Nuomonė apibendrinama pabrėžiant, kad ginkluotosios pajėgos gali tinkamai atlikti savo užduotis, kai ne tik turi karių, tinkamą apmokymą, bet ir tinkamų priemonių ir finansavimą.

5 veikla (5 min.). Mokiniai pakviečiami savo užrašuose įsivertinti užpildydami žemiau esančią lentelę arba tiesiog užrašydami savo mintis užrašuose.

Sužinojau	Norėčiau sužinoti

Vertinimas. Mokiniai gali būti vertinami už tiriamosios užduoties atlikimą, kitos užduotys gali būti vertinamos kaupiamuoju būdu.

Priedas

Ginkluotųjų pajėgų rūšis	Ginkluotė
Sausumos pajėgos	<p>lengvoji pėstininkų ginkluotė (automatiniai šautuvai, kulkosvaidžiai, granatsvaidžiai);</p> <p>šarvuočių ir tankų pajėgos (tankai, pėstininkų šarvuočiai, kovinės pėstininkų mašinos);</p> <p>artilerija (savaeigė, vilkikų, minosvaidžių, reaktyvinės salvinės ugnies sistemos);</p> <p>priešlėktuvinė ginkluotė (nešiojama; trumpo, vidutinio, ilgo nuotolio);</p> <p>logistinė įranga (inžinerinė technika, degalų tiekimo įranga, lauko stovyklų įranga, elektros užtikrinimo įranga ir pan.).</p>
Karinės oro pajėgos	<p>sraigtašparniai (universalieji, kovos, transporto);</p> <p>naikintuvai;</p> <p>bombonešiai;</p> <p>transportiniai;</p> <p>bepiločiai orlaiviai.</p>
Karinės jūrų pajėgos	<p>lėktuvnešiai;</p> <p>karo laivai;</p> <p>povandeniniai laivai;</p> <p>aptarnavimo ir kiti laivai.</p>
Specialiosios paskirties pajėgos	<p>lengvoji ginkluotė;</p> <p>specialioji transporto technika (keturračiai, bagiai, visureigiai ir pan.);</p> <p>kita specialioji įranga.</p>

Pilietinis pasipriešinimas

Mokomosios medžiagos autorius. Inga Peslekaitė, geografijos mokytoja, Vilniaus Tuskulėnų gimnazija.

Tikslas ir uždaviniai. Supažindinti su pilietinio pasipriešinimo būdais ir priemonėmis bei istoriniais pilietinio pasipriešinimo pavyzdžiais Lietuvos ir pasaulio istorijoje.

Pamokos idėja. Pilietinis pasipriešinimas yra sudedamoji Lietuvos gynybos dalis, todėl svarbu, kad kiekvienas šalies pilietis būtų susipažinęs ir pasirengęs dalyvauti jame. Pilietinis pasipriešinimas būtų vienas iš esminių sėkmės veiksnių Lietuvai ginantis nuo galimos agresijos. Pilietinės visuomenės moralinis tvirtumas ir sąmoningumas lemia šalies atsparumą ir visuomenės susitelkimą priešintis.

Sąvokos.

Pilietinis pasipriešinimas – šalies gyventojo apsisprendimas kovoti už savo laisvę, kiekvieno piliečio, nesvarbu, koks jo amžius ir profesija, pasiryžimas visais įmanomais būdais priešintis užpuolikui ar okupantui, prisidėti prie Lietuvos gynybos.

Pilietinis nepaklusnumas – specifinė masinio protesto forma, kurios esmę sudaro sąmoningas neteisingų įstatymų laužymas, siekiant tam tikrų politinių ar religinių tikslų (paveikiant vyriausybės politiką).

Veiklų santrauka lentelėje.

Dalykas ir tema	Veiklos formos	Trukmė	Klasė
Nacionalinis saugumas ir krašto gynyba Istorija „Pasipriešinimas komunistiniams režimams Rytų Europoje; Pilietiško pagrindai „Pilietinis pasipriešinimas“.	„Minčių lietus“, diskusija, šaltinių analizė ir t. t.	1 pamoka.	10 (II gimnazijos) klasė.

Ištekliai. Kompiuteris su interneto prieiga ir multimedija (arba išmanioji lenta); Nacionalinio saugumo ir krašto gynybos modulio medžiaga „Ugdymo sode“ (prieiga per internetą: <https://bitlylink.com/V06ru>); Petrauskaitė, A., Kazlauskaitė Markelienė, R., Gedminienė, R. Šalies saugumas ir gynyba. Mokomoji medžiaga Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų mokiniams. Vilnius, 2016. (prieiga per internetą: <https://bitlylink.com/oea4M>); Petrauskaitė, A., Kazlauskaitė Markelienė, R., Gedminienė, R. Šalies saugumas ir gynyba. Metodinė medžiaga bendrojo lavinimo mokyklų mokytojams. Vilnius, 2016. (prieiga per internetą: <https://bitlylink.com/fKwMJ>); 198 neprievartinių veiksų būdai (anglų kalba) (prieiga per internetą: <https://bitlylink.com/fB2hP>).

Veiklos.

1 veikla (10 min). Mokiniai grupėse (ar individualiai) nagrinėja vadovėlio „Šalies saugumas ir gynyba“ 3 skyriuje (tema: 3.3 Pilietinis pasipriešinimas) pateiktą informaciją apie pilietinį pasipriešinimą. Aptaria pilietinio pasipriešinimo būdų ir veiksų grupavimą; įvertina savo galimybes dalyvauti nesmurtiniame arba gincluotame pilietiniame pasipriešime; nagrinėja kiekvieno piliečio pilietinės valios arba pasiryžimo kovoti už šalies nepriklausomybės svarbą.

2 veikla (10 min.). Mokytojas paprašo mokinių išvardyti visus jų žinomus XX–XXI a. nesmurtinio pilietinio pasipriešinimo pavyzdžius. Naudodamas „Minčių lietaus“ metodą mokytojas surašo mokinių pasiūlytus galimus nesmurtinio pilietinio pasipriešinimo būdus (pvz., Baltijos kelias (1989 m.), Honkongo kelias (2019 m.), M. Gandžio masinės protesto kampanijos, M. L. Kingo kova prieš rasinę diskriminaciją JAV, judėjimas prieš karą Vietname ir kt.). Kiekvieną parašytą nesmurtinio pilietinio pasipriešinimo būdą aptaria.

3 veikla (20 min.). Mokiniai nagrinėdami dr. Gene Sharpo „198 neprievartinių veiksų būdų“ sąrašą (žr. Priedą Nr. 1), sugrupuoja antroje veikloje įvardytus ir papildomai pateiktus nesmurtinio pilietinio pasipriešinimo būdus (žr. Priedą Nr. 2), užpildo lentelę.

Nesmurtinio pilietinio pasipriešinimo pavyzdys	Neprievartinių veiksų būdas

Įsivertinimas. Tema laikoma išnagrinėta, jei mokiniai geba įvardyti ir apibūdinti pilietinio pasipriešinimo būdus ir pritaikyti nurodytose situacijose.

Priedai.

Priedas Nr. 1.

198 neprievartinių veiksų būdai

(pagal Gene Sharpą, 1973 m.)

(prieiga per internetą (anglų kalba): <https://bitlylink.com/fB2hP>)

NEPRIEVRTINIO PROTESTO IR ĮTIKINIMO BŪDAI

Oficialūs pareiškimai:

1. Vieši pasisakymai
2. Protesto ir paramos laiškai
3. Organizacijų deklaracija
4. Žymių žmonių pasirašyti vieši pareiškimai
5. Kaltinimų ir ketinimų deklaracijos
6. Grupinės ir masinės peticijos

Bendravimas su visuomene:

1. Šūkiai, karikatūros ir simboliai
2. Vėliavos, plakatai ir vaizdinės priemonės
3. Lapeliai, pamfletai ir knygos
4. Knygos ir žurnalai
5. Garso įrašai, plokštelės, radijas, TV
6. Rašymas ore (lėktuvais) ir žemėje (dirvos suarimu, augalų sodinimu, akmenų sudėliojimu)

Grupinės akcijos:

1. Deputacija (su prašymu, protestu, reikalavimu)
2. Satyriniai apdovanojimai
3. Grupinis lobizmas (užkulisinio spaudimo grupės)
4. Piketavimas
5. Pseudorinkimai

Socialinės ir visuomeninės akcijos:

1. Vėliavų iškėlimas, įvairių daiktų, turinčių simbolines spalvas, naudojimas
2. Simbolių nešiojimas
3. Religinės apeigos, maldos
4. Simbolinių objektų siuntimas
5. Nusirengimas protesto vardan
6. Nuosavo turto ar dokumentų sunaikinimas protesto vardan
7. Simbolinių žiburių (žvakių, fakelų, žibintų) deginimas

8. Portretų iškabinimas
9. Piešimas dėl protesto
10. Naujų gatvių pavadinimų iškabinimas
11. Simboliniai garsai
12. Simbolinis žemių įsavinimas
13. Šiurkštus elgesys

Spaudimas atskiriems žmonėms:

1. Oficialių žmonių „sekiojimas pėdomis“
2. Oficialių žmonių išjuokimas
3. Broliavimasis su priešo kareiviais
4. Budėjimas („sargyba“)

Teatras ir muzika:

1. Humoristinės parodijos
2. Pjesės ir muzikiniai kūriniai
3. Dainavimas

Procesijos:

1. Eitynės
2. Paradai
3. Religinės procesijos
4. Maldininkų piligrimystė
5. Automobilių, motociklų kolonos

Mirusiųjų minėjimas, pagerbimas:

1. Politinis gedulas
2. Simbolinės laidotuvės
3. Demonstratyviosios laidotuvės
4. Laidojimo vietų lankymas

Visuotiniai susirinkimai:

1. Protesto ir paramos susitikimai
2. Protesto mitingai
3. Slapti protesto mitingai
4. Seminarai, mokymai

Atsisakymai ir išėjimai:

1. Demonstratyvus išėjimas
2. Tylėjimas
3. Apdovanojimų atsisakymas
4. Nusigręžimas nugara

SOCIALINIS NEBENDRADARBIAVIMAS

Atskirų žmonių ostrakizmas:

1. Socialinis boikotas
2. Atrankinis socialinis boikotas
3. Lizistratinis neveikimas (sekso streikas)
4. Atskyrimas nuo bažnyčios (ekskomunikacija)
5. Organizuotų pamaldų uždraudimas

Atsisakymas dalyvauti visuomeninėje veikloje:

1. Nedalyvavimas socialinėje ir sportinėje veikloje
2. Visuomeninių įvykių boikotas
3. Studentų streikai
4. Visuomeninis nepaklusnumas
5. Savo veiklos visuomeninėse organizacijose stabdymas

Pasitraukimas iš socialinės sistemos:

1. Atsisakymas išeiti iš namų
2. Asmeninis atsisakymas bendradarbiauti
3. Darbininkų „pabėgimas“ iš darbo vietos
4. Slėpimasis tam tikrose vietose (šventyklose)
5. Kolektyvinis išsikraustymas iš gyvenamosios vietos
6. Protestinė emigracija

EKONOMINIS NEBENDRADARBIAVIMAS

Vartotojų akcijos:

1. Vartotojų boikotas
2. Boikotuojamų prekių nevertojimas
3. Asketinė politika
4. Atsisakymas mokėti nuomos mokesčius
5. Atsisakymas išsinuomoti
6. Vartotojų boikotas šalies mastu
7. Tarptautinis vartotojų boikotas

Pramoninkų ir darbininkų akcijos:

1. Darbininkų boikotas
2. Gamintojų boikotas

Tarpininkų akcijos:

1. Tiekėjų ir tvarkytojų boikotas

Savininkų ir valdytojų akcijos:

1. Prekybininkų boikotas
2. Atsisakymas nuomoti ar parduoti turtą

3. Lokautas (gamybos sustabdymas)
4. Atsisakymas suteikti pramoninę pagalbą
5. Visuotinas prekybininkų streikas

Finansinių resursų lankytojų akcijos:

1. Banko indėlių atsiėmimas
2. Atsisakymas išmokėti honorarus, mokesčius ir rinkliavas
3. Atsisakymas mokėti skolas ar palūkanas
4. Kreditų ir fondų sąlygų sugriežtinimas
5. Pajamų atsisakymas
6. Valstybinių užsakymų ir įmokų atsisakymas

Vyriausybės veiksmai:

1. Vidinis embargas (draudimas įvežti prekes iš kitos šalies)
2. Prekybininkų „juodieji sąrašai“
3. Tarptautinis tiekėjų embargas
4. Tarptautinis pirkėjų embargas
5. Tarptautinis prekybos embargas

Simboliniai streikai:

1. Protesto streikai
2. Greiti pasišalinimai („žaibo streikas“)

Žemės ūkio darbuotojų streikai:

1. Valstiečių streikai
2. Žemės ūkio darbuotojų streikai

Ypatingų grupių veiksmai:

1. Atsisakymas nuo priverstinio darbo
2. Kalinių streikai
3. Smulkiųjų verslininkų streikai
4. Atskirų profesijų darbuotojų streikai

Pramonės darbuotojų streikai:

1. Valdančiosios pramoninkų grupės streikai
2. Pramonės šakos darbuotojų streikai
3. Paramos streikai

Riboti streikai:

1. Dalinis streikas
2. Atrankinis streikas
3. Darbo tempų mažinimas
4. Darbas „tiksliai pagal instrukcijas“
5. Nėjimas į darbą „dėl ligos“

6. Streikas „išėjimo iš darbo“ forma
7. Ribotas streikas

Daugiašakiai streikai:

1. Plintantis streikas
2. Visuotinis streikas

Streiko ir įmonės uždarymo derinimas:

1. Darbo ir prekybos sustabdymas
2. Ekonominės veiklos stabdymas

POLITINIS NEBENDRADARBIAVIMAS

Atsisakymas remti valdžią:

1. Paklusnumo valdžiai sustabdymas ar atšaukimas
2. Visuomenės atsisakymas palaikyti valdžią
3. Rezistenciją skatinančios kalbos ir literatūra

Atsisakymas bendradarbiauti su vyriausybe:

1. Teisėkūros organų boikotas
2. Rinkimų boikotas
3. Valstybės tarnautojų darbo pasiūlymų boikotas
4. Vyriausybinių įstaigų ir agentūrų boikotas
5. Valstybinių mokymo įstaigų boikotas ir išėjimas iš jų
6. Vyriausybę palaikančių organizacijų boikotas
7. Atsisakymas bendradarbiauti su valdžios jėgos struktūromis
8. Nuosavybės ir gatvių pavadinimų ženklų nuėmimas
9. Atsisakymas pripažinti oficialių asmenų paskyrimą
10. Atsisakymas išformuoti vyriausybei priešiškas institucijas

Pilietinio paklusnumo alternatyva:

1. Lėtas, uždelstas „paklusnumas“
2. Nieko nedarymas, jei nėra tiesioginės priežiūros
3. Atviras nepaklusnumas
4. Užmaskuotas nepaklusnumas
5. Susirinkimo arba mitingo nepaklusnumas įsakymui „išsivaikščioti“
6. „Sėdimas“ streikas
7. Atsisakymas tarnauti okupantų kariuomenėje ar būti deportuotam
8. Pabėgimas, slėpimasis, suklastotų dokumentų platinimas
9. Pilietinis nepaklusnumas nelegitimiems įstatymams

Vyriausybės personalo akcijos:

1. Selektyvus atsisakymas padėti vyriausybės atstovams
2. Informacijos ir valdymo linijų blokavimas

3. Delsimas ir įstaigų darbo vilkinimas
4. Bendras administracinis nebendradarbiavimas
5. Atsisakymas nuo teismo bendradarbiavimo
6. Planuotas jėgos struktūrų darbuotojų selektyvus nekooperavimas ir neefektyvus darbas
7. Maištas

Vidinės vyriausybės akcijos:

1. Pusiau legalus išsisukinėjimas ir delsimas
2. Smulkių vyriausybinių organų nebendradarbiavimas tarpusavyje

Tarptautinės vyriausybės akcijos:

1. Pokyčiai diplomatinėse ir kitose atstovybėse
2. Diplomatinėse planuotų veiksmų vilkinimas ir atšaukimas
3. Susilaikymas nuo diplomatinio pripažinimo
4. Diplomatinėse santykių nutraukimas (bloginimas)
5. Pasitraukimas iš tarptautinių organizacijų
6. Narystės tarptautinėse organizacijose atsisakymas
7. Pašalinimas iš tarptautinių organizacijų

NEPRIEVARTINIS ĮSIKIŠIMAS

Psichologinis įsikišimas:

1. Viešas susideginimas
2. Badavimas:
  - a) moraliniam spaudimui sukurti
  - b) bado streikas
  - c) *satyagahos* tipo badavimas
3. „Atbulinis“ teismas (kaltintojų viešas apkaltinimas teismo proceso metu)
4. Neprievartinis psichologinis priešininko „išsekinimas“

Fizinis įsikišimas:

1. Sėdėjimo demonstracija
2. Stovėjimo demonstracija
3. Neišlipimas iš transporto priemonės
4. Esant rasinei segregacijai ar panašioms teritoriniams atskyrimams – jų reikalavimų nepaisymas
5. Vaikščiojimas vietoje
6. Maldos segreguojamose bažnyčiose
7. Neprievartinės eitynės
8. Neprievartiniai orlaivių skraidymai draudžiamoje teritorijoje

9. Neprievartinis ėjimas į priešų uždraustą teritoriją
10. Neprievartinis priešininko prievartos stabdymas savo kūnu (psichologinis poveikis)
11. Neprievartinis blokavimas savo kūnu (fizinis poveikis)
12. Nesmurtinis patalpų užėmimas

Socialinis įsikišimas:

1. Naujos socialinės tvarkos sukūrimas
2. Patalpų „užkimšimas“ protestuotojais
3. Kelių blokada
4. Nesibaigiantis kalbų sakymas
5. Saviveikliniai spektakliai gatvėse
6. Alternatyvių socialinių institucijų kūrimas
7. Alternatyvios ryšių sistemos

Ekonominis įsikišimas:

1. Atbulinis streikas
2. Neišejimas pasibaigus darbui
3. Neprievartinis žemių užėmimas
4. Atsisakymas vykdyti blokados reikalavimus
5. Politiškai motyvuotas pinigų klastojimas
6. Įspėjamas masinis strategiškai svarbių prekių supirkimas
7. Brangenybių užgrobimas
8. Dempingas
9. Firmų ir įstaigų atrankinis patronažas (priežiūra)
10. Alternatyvios rinkos (prekyvietės)
11. Alternatyvios transporto sistemos
12. Alternatyvios ekonominės institucijos

Politinis įsikišimas:

1. Administracinių ryšių sistemų perkrovimas
2. Slaptųjų agentų išviešinimas
3. Pastangos įkalinti
4. Pilietinis nepaklusnumas „neutraliems“ įstatymams
5. Darbas nebendradarbiaujant
6. Dvigubas suverenitetas ir alternatyvios vyriausybės

Priedas Nr. 2.

Nesmurtinio pilietinio pasipriešinimo pavyzdys	Neprievartinių veiksmų būdas (<i>atsakymai</i>)
Lietuvoje	
Romo Kalantos susideginimas 1972 05 14 Kaune	158. Viešas susideginimas
Vėlinių minėjimai Vilniuje ir Kaune (1955–1958 m.), peraugę į antisovietines demonstracijas	24. Simbolinių žiburių deginimas
Kasmet birželio 14 d. 8 val. ryto languose uždegamos žvakutės paminint tuos, kurie buvo ištremti į Sibirą per sovietinę okupaciją.	24. Simbolinių žiburių deginimas
Laisvės dainos sustiprino Sąjūdį ir padėjo Lietuvai iškovoti nepriklausomybę	37. Dainavimas
„Lietuvos katalikų bažnyčios kronika“, leista 1973–1989 m.	10. Knygos ir žurnalai
1990 m. Vilniuje jaunimas prie parlamento barikadų prikalbinėjo TSRS pasus, karinius bilietus	23. Nuosavo turto ar dokumentų sunaikinimas protesto vardan
„Roko maršas“ Lietuvoje 1987–1989 m.	37. Dainavimas
Dr. J. Basanavičiaus kapo lankymas Rasų kapinėse	46. Laidojimo vietų lankymas
Pasaulyje	
Irano revoliucijos metu raudotojai atlikinėjo laidojimo ritualą tradiciniu Islamo būdu: nėjo į darbą ir atliko apraudojimo apeigas 40 dienų	43. Politinis gedulas
1991 m. per karinį pučą Maskvoje Rusijos ortodoksų bažnyčia paskelbė, kad ekskomunikuos visus, kas padės pučistams	58. Atskyrimas nuo bažnyčios (ekskomunikacija)
2012 m. dėl Šiaurės Korėjos atominių raketų bandymų Jungtinės Tautos įtraukė į „juodąjį sąrašą“ 3 Šiaurės Korėjos kompanijas, susijusias su Šiaurės Korėjos atominė programa	93. Prekybininkų „juodieji sąrašai“
2012 m. balandžio mėn. palestiniečiai pateikė Izraelio premjerui B. Netanyahu laišką, kuriame išdėstė savo pretenzijas	2. Protesto ir paramos laiškai

<p>2012 m. Bolivijoje vietos gyventojai išėjo į gatves, kad protestuotų už minimalaus atlyginimo pakėlimą. Protestuotojai laikė Che Guevara portretus</p>	<p>25. Portretų iškabinimas</p>
<p>2005 m. protesto akcija Vengrijoje prieš karą Irake (žibintais išdėliotas „taikos“ ženklas)</p>	<p>12. Rašymas ore (lėktuvais) ir žemėje (dirvos suarimu, augalų sodinimu, akmenų sudėliojimu)</p>
<p>Antrojo pasaulinio karo metais Bulgarija buvo Vokietijos sąjungininkė, tačiau gyventojai nepritarė vokiečių antisemitinei politikai. Kai vokiečiai pradėjo Bulgariją spausti laikytis prieš žydus nukreiptos politikos ir deportuoti 9000 žydų, visoje Bulgarijoje prasidėjo visuotinio nepaklusnumo akcijos ir streikai</p>	<p>135. Atviras nepaklusnumas</p>
<p>Ukrainos kino režisierius Olegas Sencovas po Rusijos įvykdytos Krymo aneksijos buvo areštuotas Kryme ir Rusijos teismo nuteistas 20 metų laisvės atėmimo bausme už kaltinimus terorizmo aktų planavimu. 2018 m. gegužės mėn. jis pradėjo badauti, reikalaujamas paleisti visus Rusijoje įkalintus politinius kalinius</p>	<p>159. Badavimas</p>

Propaganda

Mokomosios medžiagos autorius. Aušra Stonytė-Margienė, pilietiškumo pagrindai, pasirenkamasis dalykas „Teisė ir šalies saugumas“, Šiaulių Stasio Šalkauskio gimnazija.

Tikslas ir uždaviniai. Suprasti, kas yra propaganda ir kaip ją atpažinti.

Pamokos idėja. Propaganda, kaip teigia prof. G. Mažeikis monografijoje „Propaganda ir simbolinis mąstymas“ (2010, p. 8), gali garantuoti daugeliui žmonių gyvenimo pilnatvės jausmą, padėti išlaikyti klasinę santarvę, mažinti minios griaujamąjį efektą, tačiau, reikalui esant, ji gali tapti įrankiu, kuris audrina mases, įžiebiamas etninius konfliktus, revoliucionizuoja mases, griauja santvarkos barjerus. Taigi įvertinus tokį didelį, o pastaruoju metu neretai destruktyvų šio reiškinio poveikį mūsų visuomenei, esame priversti vis atkakliau domėtis šio reiškinio kilmę, esmę ir, žinoma, galimybėmis didinti mūsų atsparumą.

Sąvokos.

Propaganda (lot. *propago* – skleidžiu, platinu) – viešas, instituciškai reglamentuotas, tinklinis, pasikartojantis masių ar socialinių grupių įtikinėjimas (žr. G. Mažeikis. Propaganda ir simbolinis mąstymas, 2010, p. 19).

Veiklų santrauka lentelėje.

Dalykas ir tema	Veiklos formos	Trukmė	Klasė
Integracija. Pilietiškumo pagrindai. Teigiama ir neigiama žiniasklaidos įtaka asmeniui ir paskiroms grupėms. Istorija. Žmogaus padėtis demokratinėje ir totalitarinėje visuomenėje (fašizmas, nacionalsocializmas, komunizmas). Lietuvių kalba. Vertybių patikrinimas: gėrio ir blogio kova (nagrinėjant Dž. Orvelo kūrinį „Gyvulių ūkis“). Pasirenkamasis dalykas pagal Nacionalinio saugumo ir krašto gynybos programą.	Diskusija, šaltinių analizė, darbas grupėse, Karštoji kėdė, Durstinys, įsivertinimo metodai.	2 pamokos.	10–11 (II–III gimnazijos) klasė.

Ištekliai. Kompiuteris su interneto prieiga ir multimedija; „Mokslo sriuba: apie propagandą“ (prieiga per internetą: <https://m.youtube.com/watch?v=oTZQAm4BSgo>); „Propaganda: kas tai yra ir kaip atpažinti?“ (prieiga per internetą: <https://www.youtube.com/watch?v=imE2ikYm6Aw>); „Informaciniai karai: kaip kovoti su priešiška propaganda?“ (prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/lithuania/sites/lithuania/files/kersanskas_ir_seselgyte.pdf); „Kaip nepasiklysti internetinėje erdvėje ir atskirti, kas tikra, o kas – ne? (prieiga per internetą: <https://sustiprinkimuniteta.lt/>); „Kaip kritiškai skaityti naujieną?“ 2 tema iš leidinio „Medijų ir informacinio raštingumo ugdymo metodinė medžiaga“ (prieiga per internetą: <https://sodas.ugdome.lt/bylos/GENERAL/9677e28b-802d-48a1-94c5-963f521d3bcb.pdf>); „Ugdymo sodo“ skyrius „Propaganda“ (prieiga per internetą: <https://duomenys.ugdome.lt/?/mm/dry/med=126>).

Veiklos.

1 veikla (10–15 min.). Karštoji kėdė, skirta argumentuotai pasidalyti savo pozicija tam tikrais su tema susijusiais klausimais. Pirmiausiai mokiniai susėda ant kėdžių ratu. Jiems paaiškinama, kad mokytojas garsiai skaitys su tema susijusius teiginius, o mokiniai tuo tarpu turės išsakyti savo nuomonę apie perskaitytą teiginį keisdami sėdėjimo vietą arba jos nekeisdami. Jei mokinys sutinka su teiginiu, persėda į kitą vietą, jei nesutinka – lieka sėdėti toje pačioje vietoje. Savo pasirinkimą mokinių paprašoma garsiai paaiškinti. Po diskusijos mokiniams užduodamas klausimas, kokiais šaltiniais remdamiesi jie yra susidarę vienokią ar kitokią nuomonę.

Galimi teiginiai:

- Mes gyvename demokratiškoje šalyje.
- Krymo aneksija yra tik Ukrainos ir Rusijos reikalas.
- Negalima varžyti žmonių laisvės žiūrėti kokius tik nori kanalus per televiziją, net jei jie kursto karą ir neapykantą.
- Lietuvos narystė Šiaurės Atlanto Sutarties Organizacijoje (NATO) gyvybiškai svarbi ir kt.

2 veikla (30–35 min.). Propagandos sąvoka. *1 variantas.* Mokiniams išdalijami užduočių lapai (žr. Priedą), kuriuose užduotys atliekamos žiūrint vaizdinę medžiagą „Mokslo sriuba: apie propagandą“. *2 variantas.* Mokinių prašoma atsakyti į klausimus, kas yra propaganda, kokiais būdais ji vykdoma ir kaip galima atremti propagandą, remiantis politologo Lino Kojalos pateikta informacija vaizdinėje medžiagoje „Propaganda: kas tai yra ir kaip atpažinti?“ (iki 20–50 min.). *3 variantas.* Naudojantis politologo Vytauto Keršansko pranešimu „Informaciniai karai: kaip kovoti su priešiška propaganda?“, paprašyti mokinių atsakyti į klausimus.

simus, kas yra propaganda, kaip ji pasireiškia (pateikti ne mažiau kaip 4 pavyzdžius), kaip atpažinti propagandą ir kartu apsisaugoti nuo jos. Kiekvienu atveju mokinių atsakymai turi būti aptarti su klase.

3 veikla (10 min.). Sąvokai „propaganda“ įtvirtinti mokiniams pateikiama užduotis pagal pateiktą pavyzdį. Atlikus užduotį, gauti rezultatai aptariami klasėje.

Nupiešk žodį	Parašyk keletą frazių su šiuo žodžiu
Šio žodžio sinonimas	Jo reikšmės paaiškinimas savais žodžiais

4 veikla (5–10 min.). Kaip atskirti, kas tikra, o kas – ne? Mokiniams siūloma pažiūrėti trumpą vaizdo įrašą „Kaip nepasiklysti internetinėje erdvėje ir atskirti, kas tikra, o kas – ne?“, po kurio prašoma pateikti pavyzdžių iš savo asmeninės patirties atsakant į klausimus, kaip, kur ir kada jie patys yra atsidūrę panašioje situacijoje ir kaip tada pasielgė ir kodėl?

5 veikla (25–30 min.). Remiantis aukščiau nurodytame metodiniame leidinyje pateikta medžiaga, atlikti užduotį „Naujienos patikimumą rodančių kriterijų nagrinėjimas“.

Įsivertinimas. Veiklą pamokoje (-se) kiekvienas mokinyss gali įsivertinti taikydamas Nebaigtų sakinių metodą: pamokoje sužinojau...; mano požiūris į tai pasikeitė, nes...; dabar aš manau, kad...; daugiau norėčiau sužinoti apie ... .

Priedas

PROPAGANDA

Propaganda – tai tikslingas institucinis ....., siekiant formuoti trumpalaikius ar ilgalaikius ..... subjektus.

Propagandai svarbiausia, kad žmonės taptų tokie, kokių reikia. Propaganda siekia žmones .....

Nuveskite rodyklę prie teisingo apibūdinimo.

Propagandos rūšys	Apibūdinimai
„Baltoji propaganda“	Realūs faktai susiejami su nepatvirtinta informacija; informacija interpretuojama sau palankiai; iškraipomas įvykių kontekstas; taikoma informaciniame kare.
„Pilkoji propaganda“	Istorijos išgalvojamos; įvykiai surežisuojami; pateikiama daug klaidingų teiginių.
„Juodoji propaganda“	Pateikiami argumentai neiškraipant faktų; naudojama progreso, pažangos tikslams.

1. Į ką pirmiausia nusitaiko propagandininkai?

- Į protą
- Į jausmus

2. Per kokias priemones propagandininkai mus veikia?

- Filmus
- Literatūrą
- .....
- .....
- .....

3. Kaip apsisaugoti nuo propagandininkų?

- Įvardyti propagandinę žiniasklaidą (pvz., „Russia Today“) ir jos nežiūrėti;
- .....
- .....
- .....

Fašizmas – valstybinė santvarka ir ideologija. Dažniausiai fašizmu vadinama Italijos ir Vokietijos valstybių santvarka XX a. 3–5 deš. Būdinga neribota vienos partijos ar vieno vado valdžia, demokratijos neigimas, masinės represijos, svetimųjų baimė (prieiga per internetą: <https://istorijatau.lt/>).

Separatizmas – siekimas atsiskirti, veikti savarankiškai. Dažniausiai – tautinės, religinės, kultūrinės gyventojų mažumos siekimas atsiskirti nuo didesnės valstybės, gauti savivaldą (prieiga per internetą: <https://istorijatau.lt/>).

Gulagas – (rus. Vyriausioji pataisos darbų lagerių valdyba) – TSRS represinių žinybų padalinys, kuriame, be kitų, buvo kalinami politiniai kaliniai (1930–1960 m.) (prieiga per internetą: <https://www.lietuviuozodynas.lt/>).

Kibernetinis saugumas

Mokomosios medžiagos autorius. Edgaras Gabrielaitis, Kauno r. Domeikavos gimnazijos istorijos mokytojas.

Tikslas ir uždaviniai. Supažindinti su kibernetinio saugumo sąvoka, atskleidžiant kibernetinių atakų būdus ir saugumo užtikrinimo galimybes; paaiškinti šio saugumo užtikrinimo svarbą; išskirti dažniausiai pasitaikančius kibernetinių atakų būdus ir jų sukeltas grėsmes; atskleisti keletą pagrindinių saugaus elgesio kibernetinėje erdvėje taisyklių ir pateikti jų taikymo pavyzdžių.

Pamokos idėja. Šiuolaikinis žmogus vis dažniau naudojami išmaniosiomis technologijomis. Problema ta, kad dauguma technologijų gali būti „nulaužtos“. Kibernetinių atakų skaičius kiekvienais metais sparčiai auga, o jų padaroma žala didėja. Atakos vykdomos ne tik prieš valstybines institucijas, verslo įmones, bet ir prieš eilinius vartotojus. Kibernetinis saugumas kaip grėsmė nacionaliniam saugumui įtrauktas į 2017 m. Lietuvos Respublikos Seimo patvirtintų grėsmių nacionaliniam saugumui sąrašą. Todėl reikia ugdyti mokinių supratimą apie kibernetines grėsmes, mokyti, ką daryti įvykus kibernetiniai atakai, kaip saugiai elgtis skaitmeninėje erdvėje ir apsisaugoti nuo atakų. Taip formosis saugaus elgesio kibernetinėje erdvėje įgūdžiai ir kultūra.

Sąvokos.

Kibernetinis saugumas – visuma teisinių, informacijos sklaidos, organizacinių ir techninių priemonių, skirtų kibernetiniams incidentams išvengti, aptikti, analizuoti ir reaguoti į juos, taip pat įprastinei elektroninių ryšių tinklų, informacinių sistemų ar pramoninių procesų valdymo sistemų veiklai, įvykus šiems incidentams, atkurti.

Kibernetinė erdvė – aplinka, kurioje pavieniuose kompiuteriuose ar kitoje informacinėje ir ryšių technologijų įrangoje sukuriama elektroninė informacija ir (arba) perduodama per elektroninių ryšių tinklu sujungtus kompiuterius ar kitą informacinių ir ryšių technologijų įrangą.

Veiklų santrauka lentelėje.

Dalykas ir tema	Veiklos formos	Trukmė	Klasė
Nacionalinis saugumas ir krašto gynyba. Kibernetinis saugumas.	„Minčių lietus“, šaltinių analizė, lentelės pildymas, išvadų pristatymas, įsivertinimas.	1 pamoka.	10–11 (II–III gimnazijos) klasė.

Ištekliai. Kompiuteris su interneto prieiga, multimedija; „Ugdymo sodas“ skyrius „Nacionalinis saugumas“; informacija apie kibernetinį saugumą. Internetinės nuorodos:

1. <https://bitlylink.com/gBPtI>
2. <https://bitlylink.com/ahW4N>
3. <https://bitlylink.com/eKGqR>

Veiklos.

1 veikla (5 min.). Pamokos pradžioje mokytojas paaiškina mokiniams, kodėl svarbu kalbėti apie kibernetinį saugumą, išsiaiškinamos sąvokos „kibernetinis saugumas“ ir „kibernetinė erdvė“.

2 veikla (5 min.). Išsiaiškinama, ką mokiniai jau žino apie kibernetinį saugumą („Minčių lietus“). Galima užpildyti ŽNS lentelę:

ŽINOJAU	NORIU SUŽINOTI	SUŽINOJAU NAUJAI

3 veikla (20 min.). Mokiniai, dirbdami grupėse, nagrinėdami šaltinius, aiškinasi, kaip kyla ir vyksta kibernetinės atakos, pateikia kibernetinių atakų pavyzdžių. Kiekvienos mokinių grupės atstovas analizės rezultatus surašo į ant lentos nubraižytą lentelę.

Lentelės pavyzdys:

Kibernetinių atakų šaltiniai	Kibernetinių atakų eiga	Kibernetinių atakų pavyzdžiai

Užpildžius lentelę, klasėje aptariami veiklos rezultatai, akcentuojami dažniausi pasitaikančių kibernetinių atakų būdai, jų eiga, kibernetinių atakų pavyzdžiai.

4 veikla (10 min.). Mokiniai, dirbdami grupėse, analizuoja saugaus elgesio kibernetinėje erdvėje taisykles. Išskiria 5–7 taisykles, kurias, jų manymu, yra pačios svarbiausios, ir paaiškina savo pasirinkimo motyvus. Vienai iš grupių galima skirti užduotį – naudojantis interneto prieiga, išsiaiškinti, kokiais būdais galima pranešti informaciją apie kibernetines atakas.

5 veikla (5 min.). Įsivertinimas. Užpildoma ŽNS lentelės p. 64 „Sužinojau naujai“ skiltis.

Gyventojų pasirengimas dienai „X“

Mokomosios medžiagos autorė. Toma Grabauskaitė, modulio saugus elgesys ekstremaliosiose situacijose (civilinės saugos) mokytoja, Vilniaus technologijų ir verslo profesinio mokymo centras.

Tikslas ir uždaviniai. Ugdyti žinias ir gebėjimus tinkamai veikti nepaprastosios situacijos, mobilizacijos, karo padėties metu.

Pamokos idėja. Ekstremaliųjų situacijų metu gyventojai privalo gebėti savimi pasirūpinti bent 72 valandas. „Nacionalinio saugumo ir krašto gynybos programa“ liudija apie poreikį, kad mokiniai žinotų esmines elgesio ekstremaliosiose situacijose taisykles ir jas sugebėtų taikyti praktiškai, žinotų ir gebėtų pritaikyti civilių ir kariškių elgesio galimybes ekstremaliosios situacijos, nepaprastosios situacijos, mobilizacijos, karo padėties metu ir nurodytų civilių elgesio karo zonoje būdus.

Ši tema turėtų būti nuosekliai dėstoma tik po to, kai mokiniai bus susipažinę su civilinės saugos signalais ir gyventojų informavimo ir perspėjimo sistema.

Sąvokos.

Kolektyvinės apsaugos statiniai – laikinam gyventojų prieglobsčiui skirti statiniai. Šie pastatai pažymėti specialiuoju ženklu – lygiakraštis mėlynas trikampis oranžinio fono kvadrato, apibrėžtame mėlynos spalvos rėmeliu. Įprastomis gyvenimo sąlygomis minimi statiniai naudojami įvairiems visuomenės poreikiams, o ekstremaliųjų situacijų metu juos galima pritaikyti gyventojams apsaugoti nuo atsiradusių gyvybei ar sveikatai pavojingų veiksnių. Dažniausiai tokie statiniai yra mokyklos, gimnazijos, kultūros, sporto centrai. Kiekviena savivaldybė rūpinasi savivaldybėje gyvenančių ir esančių žmonių apsauga ir iš anksto numato kolektyvinei apsaugai skirtus statinius.

Nepaprastoji padėtis – ypatingas teisinis režimas valstybėje ar jos dalyje, leidžiantis taikyti laikinus naudojimosi fizinių asmenų teisėmis ir laisvėmis apribojimus bei laikinus juridinių asmenų veiklos apribojimus.

Mobilizacija – valstybės, savivaldybių institucijų ar įstaigų ir ūkio subjektų veiklos pertvarkymas, taip pat karo prievolinkų šaukimas į privalomąją karo tarnybą valstybei ginti ir (ar) Lietuvos Respublikos tarptautiniams įsipareigojimams vykdyti.

Karo padėtis – ypatinga teisinė padėtis, kuri įvedama prareikus ginti tėvynę ginkluoto užpuolimo ar jo grėsmės atveju, kai kyla grėsmė Lietuvos valstybės suverenumui ar jos teritorijos vientisumui, arba prareikus vykdyti Lietuvos valstybės tarptautinius įsipareigojimus siekiant užtikrinti valstybės gynybą ir kitas gyvybiškai svarbias valstybės funkcijas karo metu.

Veiklų santrauka lentelėje.

Dalykas	Veiklos formos	Trukmė	Klasė
Nacionalinis saugumas ir krašto gynyba. Saugus elgesys ekstremaliosiose situacijose (civilinė sauga).	informacinės vaizdo medžiagos peržiūra, teorinės pratybos, diskusija, įsivertinimas.	1 pamo- ka.	III gimnazi- jos klasė.

Ištekliai. Kompiuteris su interneto prieiga, vaizdo projektorius, garso kolonėlės, Lietuvos pasirengimo ekstremaliosioms situacijoms svetainė <https://www.lt72.lt/>, internetinė svetainė <https://www.civsauga.lt/>, įsivertinimo lentelės, didelio formato lapai pristatymams, metodinė priemonė Ką turime žinoti apie pasirengimą ekstremaliosioms situacijoms ir karo metui, metodinės ir mokyimo priemonės „Ugdymo sodo“ skyriuje „Nacionalinis saugumas“.

Veiklos.

1 veikla (1 min.). Mokių prašoma žiūrėti Lietuvos Respublikos Krašto apsaugos ministerijos paruoštą informacinę vaizdo medžiagą „Verta žinoti: kas yra nepaprastoji ir karinė padėtis valstybėje“ (prieinama internetu, trukmė – 5 min.) ir žiūrint įsiminti, kokias civilių gyventojų strategijas galima įžvelgti vaizdo pasakojime. Po medžiagos peržiūros mokinių prašoma šias strategijas įvardyti.

Vaizdo įrašo metu buvo kalbama apie gyventojų pasirengimą ekstremaliosioms situacijoms ir išryškėjusias strategijas: viena jų – veiksmai, kai saugiausia likti namie, kita – veiksmai, kai būtina evakuotis. Būtina atkreipti mokinių dėmesį į tai, kad pirmiausia svarbu tinkamai reaguoti į civilinės saugos signalus, gyventojų perspėjimo ir informavimo sistemos rekomendacijas ir vykdyti nurodymus – nuo to priklausys, kurią strategiją yra saugiausia pasirinkti.

Jei mokiniai patys to neįvardijo, mokytojas primena, kad vaizdo įrašė buvo akcentuojama, kaip svarbu, ekstremaliosiose situacijose būti tinkamai pasirengus, t. y. turėti vadinamąjį „šeimos planą“: su artimaisiais aptarti planus „A“ ir „B“, iš anksto sukomplektuoti išvykimo krepšį, turėti maisto ir kitų atsargų, o juo labiau tinkamai elgtis prasidėjus karui.

Naudojantis Lietuvos pasiruošimo ekstremaliosioms situacijoms svetaine mokiniams parodomas kolektyvinių pastatų žemėlapis ir pademonstruojama, kaip juo naudojantis rasti artimiausią kolektyvinės apsaugos statinį. Prašoma individualiai naudojantis šiuo ištekliu ir savo mobiliaisiais telefonais žemėlapio paieškos laukelyje suvesti savo gyvenamosios vietos, kitose Lietuvos vietose gyvenančių artimųjų gyvenamosios vietos adresus ir pasižiūrėti, kur yra artimiausi kolektyvinės apsaugos statiniai. Su mokiniais aptariama, kokie pastatai ir kodėl dažniausiai yra pasirenkami kolektyvinei apsaugai.

2 veikla (30 min.). Mokiniai padalijami grupėmis (po 3–5 mokinius). Mokinių prašoma grupėse apgalvoti veiksmų planą skirtingose situacijoje ir pasirenkant skirtingas strategijas, t. y. likus namie ir evakuojantis. Kad būtų lengviau, mokiniams padalijami didelio formato lapai su orientaciniais klausimais (žr. pavyzdį žemiau). Užduoties pirmajai daliai – plano pagal skirtingas strategijas sukūrimui – atlikti skiriama iki 10 min., vieno plano pristatymui ir aptarimui – iki 5 min., diskusijai po visų pristatymų, apibendrinimui – iki 5 min.

Orientaciniai klausimai:

1. Kur galima būtų slėptis pavojaus atveju?
2. Kaip nuspręsite evakuotis (automobiliu, traukiniu, autobusu), jeigu likti vietoje negalima?
3. Ką darysite, jei suges jūsų automobilis?
4. Kokie yra kiti evakavimosi keliai, jei pasirinktasis užblokuotas?
5. Kokius daiktus pasiimsite, jeigu reikės slėptis savo gyvenamojo namo slėptuvėje? Kitoje slėptuvėje?
6. Kokius daiktus pasiimsite, jei teks evakuotis?
7. Kokioje vietoje susitikssite su šeimos nariais įvykus nelaimėi?
8. Į ką galite kreiptis nelaimės atveju?
9. Ar galite pasiruošti ekstremaliajai situacijai iš anksto ir kaip?
10. Ar galite pasiskirstyti atsakomybėmis ekstremaliosios situacijos metu ir kaip?

Šeimos planas

Jeį teks slėptis namie...	Jeį teks evakuotis...
1.	1.
2.	2.
3.	3.

Atsargos ar išvykimo krepšys

Elgesys prasidėjus kariniams veiksams

Mokiniams atlikus užduotį vienos iš komandų prašoma pristatyti savo planą. Kitų grupių prašoma savo planų lapuose pasižymėti aspektus, kurie sutampa su kolegų pristatytais sprendimais, arba kurie iškyla, kai atsiranda neaiškumų dėl klasės draugų pasirinkimų. Pristatymo metu pateikti pasirinkimai yra analizuojami, patikslinami. Mokytojas veda diskusiją ir turi paruošęs skaidruolių, kuriose akcentuojami būtiniausi veiksmai visų trijų situacijų atveju. Šia medžiaga galima papildyti ir patikslinti mokinių paruoštus planus, panaudoti apibendrinant veiklą ir išryškinti svarbiausius temos aspektus.

Įsivertinimas (5 min.). Mokinių prašoma pateikti po vieną faktą, teiginį, susijusį su pamokos medžiaga. Lentoje užrašoma arba skaidruolėse demonstruojama galima sakinio pradžia, pavyzdžiui: „Sužinojau...“, „Prisiminiau...“, „Išmokau...“, „Pakartojau...“.

Gyventojų perspėjimas ir informavimas ekstremaliųjų situacijų metu

Mokomosios medžiagos autorė. Toma Grabauskaitė, modulio „Saugus elgesys ekstremaliosiose situacijose“ (civilinės saugos) mokytoja, Vilniaus technologijų ir verslo profesinio mokymo centras.

Tikslas ir uždaviniai. Mokyti tinkamai reaguoti į civilinės saugos signalus, taikyti esmines elgesio taisykles ekstremaliųjų situacijų metu.

Pamokos idėja. Ekstremaliųjų situacijų metu gyventojams svarbu gauti informaciją apie gresiantį pavojų, gebėti taikyti esmines elgesio taisykles praktiškai. „Nacionalinio saugumo ir krašto gynybos programoje“ numatyta, kad mokiniai turi gebėti įvardyti civilinės saugos signalų reikšmes ir paaiškinti elgesio taisykles (pamokos turinyje akcentuojami keletas nacionalinio saugumo kontekste aktualiausių civilinės saugos signalų).

Sąvokos.

Civilinės saugos signalai. Nelaimės, didelio masto avarijos įvyksta netikėtai. Tokiais atvejais gyventojai perspėjami šiais civilinės saugos signalais: įspėjamuoju garsiniu signalu „Dėmesio visiems“ ir įspėjamaisiais balsu skelbiamais signalais „Cheminis pavojus“, „Radiacinis pavojus“, „Katastrofinis užtvindymas“, „Potvynio pavojus“, „Uragano pavojus“, „Oro pavojus“ ir „Perspėjimo sistemos patikrinimas“ (prieiga per internetą: <https://www.lt72.lt/go.php/lit/Civilines-saugos-signalai-kaip-elgtis-juos-iscirdus>).

Gyventojų perspėjimo informacija turi būti gausi ir iš kuo įvairesnių šaltinių, tuomet tikėtina, kad ją išgirs daugiau žmonių ir kad žmonės labiau paisys perspėjimų. Lietuvoje veikia gyventojų perspėjimo ir informavimo sistema. Visuomenė gali būti perspėjama įvairiais būdais: jungiamos civilinės saugos sirenos, siunčiami trumpieji pranešimai tiesiogiai į gyventojų mobiliuosius telefonus, skelbiami pranešimai šalies žiniasklaidoje, interneto svetainėse, socialiniuose tinkluose. Į ekstremaliojo įvykio teritoriją gali būti siunčiami automobiliai, turintys garso stiprinimo įrangą, o atokių gyvenviečių gyventojai gali būti perspėjami per pasiuntinius.

Veiklų santrauka lentelėje.

Dalykas	Veiklos formos	Trukmė	Klasė
Saugus elgesys ekstremaliosiose situacijose (civilinė sauga).	Pamoka: vaizdo įrašo analizė, diskusija, garso įrašo klausymas, darbas grupėse ir individualus darbas.	1 pamoka.	III gimnazijos klasė.

Ištekčiai. Kompiuteris su interneto prieiga, vaizdo projektorius, garso kolonėlės, Lietuvos pasirengimo ekstremaliosioms situacijoms svetainė www.lt72.lt, internetinė svetainė www.civsauga.lt, popierius ir žirkklės užduoties kortelėms gaminti, metodinė priemonė „Ką turime žinoti apie pasirengimą ekstremaliosioms situacijoms ir karo metui“, internete prieinamas mokomasis filmas „Cheminiai ir radiaciniai pavojai“, metodinės ir mokymo priemonės „Ugdymo sodas“ skyriuje „Nacionalinis saugumas“.

Veiklos.

1 veikla (10 min.). Mokiniais parodomas vaizdo įrašas, kuriame matyti panikos apimti žmonės. Pamokai naudojama vaizdo medžiaga (iki 2 min. trukmės) apie 2015 m. situaciją Paryžiuje, kai teroro akte žuvusiems pagerbti skirtoje vietoje susirinkusiųjų minia, išgirdusi įtartinus garsus, atrodžiusius it šūviai, ėmė paniškai bėgti ir slėptis. Veiklai galima panaudoti ir kitą, ne tik šiame scenarijuje pasiūlytą vaizdo įrašą.

Po vaizdo įrašo peržiūros mokytojas veda diskusiją ir pateikia klausimus, pavyzdžiui:

1. Kokia pirminė minios reakcija: ar ji teisinga ar labiau pavojinga? Kodėl?
2. Kas paskatina tokį žmonių elgesį? Kokios aplinkybės yra reikšmingos šioje situacijoje?
3. Kokie tolimesni vaizdo įrašė užfiksuoti žmonių veiksmai? Kaip juos galima vertinti iš saugumo perspektyvos?

Po diskusijos atkreipiamas mokinių dėmesys į A. Maslow poreikių piramidę, kur vienas iš reikšmingiausių poreikių yra saugumas.

2 veikla (10 min.). Mokytojas pabrėžia, kad savisaugos jausmas yra natūralus žmogaus jausmas, tačiau ekstremaliosiose situacijose pasikliauti būtina ne tik juo – labai svarbios žinios ir įgūdžiai, kaip tinkamai reaguoti į įvairias ekstremaliąsias situacijas. Kadangi tokių situacijų, ypač didelio masto, metu labai reikšmin-

ga būti laiku informuotam apie pavojus ir kaip elgtis jų atveju, mokytojas prašo mokinių nurodyti, kokiomis priemonėmis (garsiniu signalu, trumpaisiais pranešimais, TV, radiju, pareigūnų pagalba) Lietuvoje gyventojai yra informuojami apie pavojus.

Mokytojas paleidžia garsinį signalą „Perspėjimo sistemos patikrinimas“ (iki žodinio signalo pradžios) ir teiraujasi mokinių:

1. Ar jie yra girdėję šį signalą? Jei girdėjo, kada ir kokiomis aplinkybėmis? Ką darė išgirdę signalą?

2. Ką reikia daryti išgirdus sireną? Prašoma įvardyti pirmus veiksmus ją išgirdus.

3. Kadangi šiame įrašė kartu su sirena mokiniai girdėjo pranešimą „Perspėjimo sistemos patikrinimas“, vieną iš civilinės saugos signalų, prašoma įvardyti, kokius dar civilinės saugos signalus jie žino. Mokytojui pravartu turėti visų signalų suvestinę ir pateikti ją, jei mokiniai neįvardytų visų civilinės saugos signalų.

3 veikla (5 min.). Mokiniai padalijami į grupes po 2–4 žmones. Grupėms yra išdalijamos kortelės su rekomenduojamų veiksmų ir civilinės saugos signalų pavadinimais. Užduoties metu mokiniams reikia tiksliai paskirstyti, t. y. surūšiuoti veiksmus pagal tai, kuriam iš civilinės saugos signalų: (1) oro pavojus, (2) cheminis pavojus, (3) radiacinis pavojus – nuskambėjus jis galėtų ar turėtų būti vykdomas. Šia užduotimi suponuojama, kad mokiniai išmano, turi išankstinių žinių, įgytų žmogaus saugos ir kitų pamokų metu, tad užduotis yra skirta prisiminti ir įtvirtinti tas žinias.

4 veikla (10 min.). Mokiniams baigus skirstyti veiksmų atitinkamų civilinės saugos signalų paskelbimo atveju mokytojas atkreipia dėmesį į Lietuvos pasirengimo ekstremaliosioms situacijoms svetainę www.lt72.lt: pristato svetainės turinį, pabrėžia meniu skyrių „Sužinok apie gresiančią nelaimę pirmas“, nukreipia į šio skyriaus dalį „Civilinės saugos signalai, kaip elgtis juos išgirdus“.

Mokytojas kartu su mokiniais apžvelgia ir aptaria ekrane matomas rekomendacijas atitinkamų civilinės saugos signalų atveju. Patartina paruošti koncentruotas veiksmų suvestines skaidruolėse remiantis nurodyta medžiaga. Mokinių prašoma atskirti veiksmų korteles, kurias priskyrė neteisingai. Aptarus rekomenduojamus veiksmus mokinių prašoma teikti klausimų, kurie iškilo dėl neteisingai priskirtų veiksmų: pasiaiškinama kartu su kitais klasės mokiniais, pastarųjų prašoma pateikti suklydusiems, abejojantiems mokiniams argumentų.

Įsivertinimas (10 min.). Mokinių prašoma užrašuose arba mobiliųjų telefonų užrašinėse fiksuoti 2–3 klausimus, kuriuos, norėdami patikrinti kitų klasės draugų pamokoje įgytas žinias ir įgūdžius, jiems užduotų. Klausimams apgavoti skiriama iki 3 min. Pasibaigus laikui mokytojas prašo mokinio garsiai perskaityti pirmąjį klausimą ir užduoti kitam mokiniui. Jei mokinys atsako neteisingai, atsakymo ir argumento pasiteiraujama klausiančiojo, prašoma kitų klasės mokinių pagalbos. Toliau klausimą klasės draugui pateikia kitas mokinys ir t. t.

Pasirengimas teikti pirmąją pagalbą sušalusiam arba perkaitusiam asmeniui

Mokomosios medžiagos autorius. Toma Grabauskaitė, modulio „Saugus elgesys ekstremaliosiose situacijose“ (civilinės saugos) mokytoja, Vilniaus technologijų ir verslo profesinio mokymo centras.

Tikslas ir uždaviniai. Tinkamai sukompaktuoti asmeninio pirmosios pagalbos rinkinio turinį ir turėti žinių, kaip suteikti pirmąją pagalbą sušalusiam ar perkaitusiam asmeniui.

Pamokos idėja. „Nacionalinio saugumo ir krašto gynybos programoje“ akcentuojama, kad mokiniai turėtų gebėti ne tik tinkamai elgtis ekstremaliosiose situacijose, bet ir teikti pirmąją pagalbą į nelaimę patekusiam asmeniui. Viena iš pagalbos teikimo krypčių – pagalbos teikimo sušalusiam arba perkaitusiam asmeniui taisyklės. Pasirengimo procese taip pat labai aktualūs asmeninio pirmosios pagalbos rinkinio komplektavimo įgūdžiai.

Ši pamoka turėtų būti įvadinė, prieš organizuojant sudėtingesnius pirmosios pagalbos teikimo mokymus, kurių metu kalbama apie kraujuojančių galūnių stabdymo būdus ir mokomasi atlikti dirbtinį kvėpavimą ir širdies masažą.

Sąvokos.

Saulės smūgis – galvos smegenų pažeidimas, atsirandantis perkaitus nuo tiesioginių saulės spindulių.

Šilumos smūgis – liguista būseną, atsirandanti dėl organizmo perkaitimo.

Saulės smūgio požymiai yra panašūs į šilumos smūgio požymius, todėl saulės smūgio ir šilumos smūgio ištiktam žmogui teikiama tokia pati pirmoji pagalba.

Nušalimas – organizmo audinių sužalojimas dėl šalčio. Nušalimą pagreitina didelė oro drėgmė ir vėjas.

Bendrasis kūno sušalimas – kūno sušalimas, kuris atsiranda, kai kūno temperatūra krenta žemiau 35 laipsnių.

Veiklų santrauka lentelėje.

Dalykas	Veiklos formos	Trukmė	Klasė
Saugus elgesys ekstremaliosiose situacijose (civilinė sauga).	Pirmosios pagalbos rinkinio komplektavimas, pirmosios pagalbos veiksmų aptarimas, elektroninis testas – žaidimas, demonstracija.	1 pamoka.	III gimnazijos klasė.

Ištekliai. Pirmosios pagalbos priemonės, metodinė priemonė „Pirmoji pagalba – ar galiu padėti“, metodinė priemonė, parengta Lietuvos kariuomenės dr. Jono Basanavičiaus karo medicinos tarnybos, „Pirmosios pagalbos teikimo vadovas“ (prienama internetu), popierius ir žirklys užduoties kortelėms gaminti, mobilieji telefonai arba kompiuterizuotos darbo vietos, elektroninio testavimo įrankis www.kahoot.it, manekenas arba žmogaus siluetas didelio formato lape arba ekrane, metodinės ir mokymo priemonės „Ugdymo sodas“ skyriuje „Nacionalinis saugumas“.

Veiklos.

1 veikla (10 min.). Mokiniai suskirstomi į grupes po 2 mokinius, jiems išdalijami lapai su pirmosios pagalbos rinkinio dėžutės piešiniu ir tuščiomis vietomis įrašams. Ant kiekvieno iš jų jie turėtų parašyti po vieną daiktą, kuris turėtų būti pirmosios pagalbos rinkinyje. Užduoties lapuose taip pat siūloma išskirti grafą, skirtas priemonėms šaltu ir šiltu oru. Šiai veiklai skiriama iki 5 min.

Pasibaigus laikui mokytojas parodo realų medicininės vaistinės turinį. Kartu su mokiniais palyginama, ar jų sukomplektuotas vaistinės turinys sutampa su mokytojo demonstruojamu. Dalis rečiausiai paminėtų arba nepaminėtų priemonių yra papildomai pakomentuojamos. Atskirai teiraujamosi mokinių, kokias priemones jie siūlo naudoti šaltu ar šiltu oru.

2 veikla (5 min.). Mokiniams akcentuojamos bendrosios pirmosios pagalbos taisyklės.

3 veikla (20 min.). Mokiniams paruošiamas 20 klausimų testas www.kahoot.it elektroniniame įrankyje. „Kahoot!“ – tai nemokamas internetinis įrankis, skirtas apklausoms, viktorinoms ar diskusijoms organizuoti. Įrankis veikia visose interneto naršyklėse su įvairiais mobilieisiais įrenginiais, kompiuteriais, išmaniaisiais telefonais ir kt. Juo naudotis mokiniams yra gana smagu, nes dalyviai skatinami varžytis, po kiekvieno atsakymo pateikiamas asmeninis įvertinimas ir

užimama vieta. Mokytojas pats gali valdyti įrankį, sustabdyti testą po kiekvieno klausimo ir pakomentuoti teisingą atsakymą arba atsakyti į mokinių klausimus, jei jiems kyla neaiškumų, kodėl turėjo būti pasirinktas kitas atsakymas.

Klausimų turinys apima perkaitimo, saulės smūgio, nušalimo, bendro kūno sušalimo būsenų simptomus, pirmosios pagalbos veiksmus, galima įdėti ne tik tekstinius klausimus, bet vaizdus ir vaizdo įrašus.

Įsivertinimas (10 min.). Panaudojant manekeną arba žmogaus siluetą dideliame lape arba ekrane (svarbu, kad būtų galima pažymėti kūno vietas, veiksmus) su mokiniais pakartoti pirmosios pagalbos principus perkaitimo ir saulės smūgio bei nušalimo ir bendro kūno sušalimo atvejais. Pavyzdžiui, kur dėsime šiltus arba vėsius kompresus, kaip naudosime pirmosios pagalbos rinkinyje buvusią pirmosios pagalbos antklodę ir pan.

Ši pamokos dalis yra skirta vykdyti mokinių apklausą ir veiksams demonstruoti.

Idėjos ugdymui: kaip atskleisti nacionalinio saugumo ir krašto gynybos temas

Maketavo Birutė Vilutienė

Redagavo Palmira Zemlevičiūtė